

Štev. 15.

V Ljubljani, dne 1. avgusta.

1886.

Janez Šubić.

Na zapadnem konci Polján, prijazne vasi v idilski dolini nad Škofjo Loko, stoji ob cesti lična, dvonadstropna hiša s svetlimi okni in z umetno zrezljanim čeljustnikom nad uhodom. Pred hišo je zelen travnik, tja do jasnovalne Sore, tudi Poljansčica imenovane, tekoče od zahoda sem doli mej nedaleč vsaksebi razmaknenimi holmi, dočim se na severni strani hiše uzpenja kvišku strm, z ovočnim drevjem obsajen grič.

To je dom po vsem Slovenskem znane obitelji Šubičeve, rojstvena hiša slovečih slikarjev, bratov Janeza in Jurija Šubića. In to je zares pristen umeteljniški dom, kateremu se pozna že od zunaj, da bivajo v njem inteligentni, umeteljniški naobraženi ljudje! Vsa hiša: po stopnicah in hodnikih ter po vseh sobah prvega in drugega nadstropja, okrašena je namreč s slikarskimi in podobarskimi izdelki. Tu so razobešene po ste-

nah različne skice, študije in slike ter vsakovrstni portreti in pokrajinski posnetki, katere sta vrla Šubičeva sina nabrala po akademijah in na svojih potovanjih. V

prvem nadstropju je podobarska delavnica, kjer se pod vodstvom sedanjega gospodarja, gosp. Valentina Šubića, mlajšega brata slikarske naše dvojice, izgotavljajo raznolična cerkvenomizarska, podobarska in pozlatarska dela, pri katerih je mlademu mojstru večš pomagač njega mlajši brat Lojze. — Tukaj je deloval mnogo let blagi oče velenadarjenih svojih sinov, Štefan Šubić, umrši dne 9. junija 1884. v 64. letu svoje dobe. Štefan Šubić, porojen dne 22. decembra 1820. v Hotovljah v poljanski župniji, bil je stare umeteljniške rodbine. Že njegov oče Pavel je bil podobar in v njegovi delavnici se je vzbudil sinu Štefanu umeteljniški čut, kateri je negoval in razvijal ter blažil ob vzglednih

Janez Šubić.

umetniških uzorcih. Zistematski se je podobarstva izučil pri nekdanjem slovečem podobarju Janezu Groharju v Železnikih. Mlajši brat in prejšnji sodelavec njegov, Janez Šubić, je zdaj podobar v Škofji Loki. Prišedši iz Groharjeve delavnice domov, začel je Štefan Šubić sam mojstrovati. In tu se je čilemu mladeniču pričela doba — samoučenja, po katerem se je popel do visokosti samostojnega umetelnika. Izdeloval je po svojeručno risanih načrtih: altarje, tabernakelje, svetnike itd.; s kratka vse cerkvene reči, katere je ob enem sam bojšal in pozlačeval. Polotil se je tudi slikarstva ter slikal na platno in steno: z oljnatimi bojami in al fresco svete podobe za raznovrstne cerkve po vsem Kranjskem in Dolenjem Štajarskem.

Štefan Šubić je bil visokostasen, čestitljiv mož s prijaznim, ljudomilim obrazom in zanimivo glavo, katero so mu nad visokim izbočenim čelom dičili srebrni kodri. Ljubeznive njegove oči so se mu iskrile pri govorjenji o priljubljenem predmetu, umetnosti, kateri je posvetil vse življenje in imenje svoje. Po vsem naravno je torej, da je vsem njegovim sinom, katere mu je rodila kaj inteligentna in blagodušna soproga, takorekoč že prirojena umeteljniška nadarjenost. In to je za umetelnost oduševljeni oče zgodaj vzbujal, razvijal in plemenil. Zlasti v starejših svojih sinovih, Janezu in Juriji, katera je napeljal na pot zistematskega izobraževanja na slikarskih akademijah. In vrla njegova izvoljenca sta si pridobila s svojimi umotvori v kratkem času priznanje in slavo malodane po vsej širni Evropi.

V 7. letošnji številki priobčil je „Slovan“ podobo in životopis mlajšega brata teh slikarskih naših Dioskurov, Jurija Šubića; danes pa predstavljamo čitateljem svojim starejšega njegovega brata Janeza Šubića z nekolikimi podatki iz njegovega življenja.

Janez Šubić, najstarejši sin izmed šestih živčih otrok Štefana Šubića in njegove soproge Ane, rojene Kisovič, porodil se je dne 26. oktobra 1850. Po dovršenih osnovnih šolah šel je v Ljubljano na gimnazij; ali žal! v tretjem razredu moral je zbok slabega zdravja v drugem semestru ostaviti „latinske šole“. Z gimnazija domov prišedši, koj ko je okreval, poprijel se je slikarstva pod navodom očetovim, katerega je spremljeval na razna cerkvena dela. Ko si je nadarjeni sinko tukaj prisvojil potrebne osnovne pojme ob izvoljeni stroki, dal ga je oče k starosti slovenskih slikarjev, dne 12. decembra 1884. umršemu Ivanu Wolfu, pri katerem se je pripravljajal za daljši svoj poklic. Od Wolfa poslal je oče Janeza

v Benetke na „akademijo delle belle arti“, kjer se je učil in uril tri leta. Tu je proučeval slavne mojstre in njih nesmrtno umotvore stare benečanske šole, zlasti čudesa Ticianovega kista. V tretjem letu je dobil na akademiji diplom za svoj s kredo risani karton „Rafajelova smrt“. Fotografski posnetek tega kartona je bil razstavljen v ljubljanski reduti l. 1875. in predstavljala se je tudi živa podoba te slike v slovenskem gledališču ljubljanskem.

Iz Benetek je šel Janez Šubić l. 1875. v Rim, kjer se je bavil dve leti, završevaje slikarske nauke svoje po vzgledih nedosežnih slikarjev italijanskih. Ondi je izvršil tudi sliko sv. Martina za Šmartno pod Šmarjino Goro. Iz Rima je obiskal različne znamenite kraje, mej drugim tudi Napolje ter se na klasičnih Hesperidskih tleh napil neusahljive vreline večne lepote, katera odseva iz vseh njegovih slik.

Iz večnega mesta se je preselil na Dunaj, kjer se je uril v Makartovi šoli ter sodeloval o cesarjevi petindvajsetletnici pri slavnostnem sprevedu, kateri je osnoval zgoraj omenjeni veččak v tajnostih očarljivega kolorita. Pozneje je risal posnetke tega spreveda za album, kateri je naročilo dunajsko mesto ter izvršil samostojno skupino: trgovstvo.

Leta 1881. so poklicali bratje Čehi Janeza Šubića v zlato Prago, da bi jim s spretnim svojim kistom pomagal okraševati veličastno njihovo „Narodno divadlo.“ Ondi je najprvo slikal po kartonu češkega slikarja Ženiška jedno izmed treh plafondnih podob v velikem gledališkem fojerji, predočujočo „Propad“. Na istem prostoru je izvršil dve luneti iz ciklusa slikarja M. Aleša. Ta ciklus obseza namreč štirinajst podob, predstavljajočih češkega junaka, potujočega po domovini svoji. Vsaka slika, luneta, kaže jedno pokrajino dežele češke in njene zanimivosti. Naš rojak je naslikal zadnji dve podobi, katerima je naslov „Otava“ in „Žalov.“ In izmed četirih velikih obrazov na stenah glavnega fojerja je izvršil Janez Šubić potem dve sliki „Život“ in „Zgodovino.“ Razven tega udeležil se je del, katera so poklonili češki umetniki o poroki cesarjeviču Rudolfu in presvetli njegovi soprogi. V ta „album čeških umetnikov“ je napravil akvarelno sliko, predstavljajočo mlado deklico, ki se pogovarja z Amorjem. Naslov tej sliki je „Vprašanje.“ Slika je neki jako ugajala. Nedavno nesrečno umrši dr. Tyrš jo je zelo pohvalno omenil v nekem češkem listu, rekše, da je „slovenski slikar dosegel v tem žanru palmo mej vsemi ostalimi deli.“

(Konec prihodnjič.)

Božidar Raič.

(Dalje.)

„Rodu pravice.“

Rajučega ozbiljno o tem, da bi pridobil, zvest svojemu gaslu: „Rodu pravice“, potlačila je Božidara Raiča bolezen tako, da se je moral deset dni po svojem govoru uleči. Najprvo ležal je v svojem stanovanji pri minoritih, ali ker ondih ni imel prav nobene postrežbe, peljal ga je 31. sušca t. l. g. Miha Vošnjak v bolnišnico, kjer je revež ležal štiri tedne za legarjem. Siromaku je bilo ondaj jako slabo, zato i nikdor ni

smel k njemu razven g. Mihe Vošnjaka in po njegovem odhodu na velikonočne počitnice g. dr. Matija Murko. Ker so o Božidaru prihajali v Ljubljano kaj čudni glasovi, odločil se je njegov bratranec g. prof. Anton Raič uzeti ga k sebi v Ljubljano, ter se i popelje ponj v Beč. Na veliki četrtek ponj v bolnišnico prišedšega bratranca pozdravil je z gromovitim: „Živio!“ Zvedevši, da sme bolnik zapustiti bolnišnico in se preseliti med svoje ro-

jake, bil je silno vesel. Toda nenadoma osupne nas na veliko soboto brzovjav z Dunaja, da se je zdravje bolniku obrnoloto tako na hušje, da se ne more nič povedati, kdaj bode mogoče, pripeljati ga. Velika sobota je bila namenjena za odhod, da bi praznoval velikonočne praznike že v Ljubljani, toda po noči od petka na soboto postalo mu je tako slabo, da ni poznal opolušestih zaranj ponj došlega bratranca; spoznal ga je še le ob petih popoldne. Da ondaj ni bilo misliti na odhod, je naravno. Toda glej! bolnik se je tako naglo oporavil toliko, da je mogel že na beli torek, 27. aprila, zapustiti bolnišnico in se odpeljati v Ljubljano. Vozeč se o veleugodnem vremenu z Dunaja in imajoč prestolnico za hrbotom, vzklikne: „Hvala Bogu, da sem prišel iz požidovljenega Beča!“ Vožnja je bila prilično dobra. Pripeljavšega se na slovenska tla in opozorjenega po bratranca, da sta že na domačih tleh, polijo solze radosti. V Ljubljano se pripeljavši, reče Božidar po kratkem pozdravu Raičevi gospe, s katero sta se tedaj videla še le drugikrat v svojem življenji: „Ne zamerite, gospa, da sem Vam prišel v Ljubljano neprilike delat. Hvala Bogu, da sem prišel iz bolnišnice!“

Jedva je bil prišel Božidar v svoje novo stanovanje v Ljubljani, že je bil njegov stari prijatelj g. dr. Josip Vošnjak pri njem, ki mu je prišel i na kolodvor naproti, a bila sta se ondi zgrešila. Od prvega dne njegovega prihoda v Ljubljano do zadnjega dne pred smrtjo, obiskaval in tolažil ga je g. dr. Vošnjak vsak dan, tudi po dvakrat na dan. Okolo njega trudila sta se še resno g. dr. Josip Kapler in g. dr. Bleiweis Trsteniški. Toda Večni odločil je bil ž njim inače. Ako bi kaj pomagala pomoč zdravnikova in dobra postrežba — Raič je imel oboje — bil bi zdaj on zdrav in vršil bi že svoj posel; nam pa bi se ne bila naložila žalostna naloga, ki jo zdaj rešujemo, pišoč njegov životopis.

Da je bolnika vožnja zelo oslabila, je naravno; zato je i prebil naslednje dni v postelji, in dasi se mu je slabo godilo, vender je bil vesel, da je bil pri svojih sorodnikih na domačih tleh. Prijatelji prihajali so od vseh strani ter so pozvedavali, kako je kaj ž njim ali pa so pisali. Vozeč se z Dunaja, rekel je svojemu bratranca, da v Ljubljani obišče g. župnika Modica in višjega duhovnega pastirja in rojaka si g. kneza in vladiko ljubljanskega. Ni mu bilo dano izvršiti svojega namena. G. župnik Modic obiskal je Božidara dvakrat ter ga je previdel s svetstvi dne 7. majnika: z g. knezom in vladiko se nista videla. Ravno tistega dne, ko se je spravil z Bogom, uredil je i posvetne reči. Svoje skromno imetje volil je premilemu narodu slovenskemu, kateremu je bil i žrtvoval svoje najboljše moči. Zbok napora in razburjenosti 7. majnika (obiskala sta ga tistega dne i prijatelja: g. dr. Gršak iz Ormoža in g. dr. Fran Jurtela iz Ptuja) bilo mu je naslednjega dne zopet nekoliko slabše, a skoro mu je jelo bolje prihajati; čutil se je olajšanega, ko se je bil spravil z Bogom in je uredil svoje posvetne reči. Dan 12. majnika ga je spet razburil, kajti prišle so ga obiskat iznenada njegova 84letna mati in obe sestri; ravno tako obiskal ga je istega dne njegov kapelan g. Davorin Meško, ki je skoro šest let ž njim skupno delal in ves čas sam opravljal vse župnijske stvari, kar je bil Božidar v Gradci

v deželnem in v Beči v državnem zboru. V nedeljo 16. majnika popoldne zapustil je prvokrat posteljo ter je šel sedet k oknu, kjer je letos prvič občudoval lepo zeleno naravo in se je veselil, kajti poprej je še ni videl, kako je lepo zelena. Predno se je bil ulegel koncem sušca, ni se še bila pomladila narava; 27. aprila vozeč se iz Beča ni je mogel občudovati zaradi slabosti in bolezni. Naslednjega dne sedel je spet nekoliko časa pri oknu, 18. majnika pa se je že peljal na sprehod. To priložnost porabil je Božidarov bratranec Anton ter ga je najprvle peljal k fotografu A. L. Schneideru, ki ga je fotografiral. To je njegova prva slika. V poprejšnjih časih bili so vsi poskusi, pripraviti ga k temu, da se dá fotografovati, brezuspešni. Ravno tako peljal se je naslednjega dne na sprehod in sicer na Fužine, 20. pa je na mnogo prigo-varjanje poskusil peš iti v Latermanov drevored. Od zdaj naprej hodil je vsak dan na sprehod; dne 23. majnika je že celo priromal v Šiško na Kozlerjev vrt k veselici, katero je priredila šišenska čitalnica. To je bila v Ljubljani prva in poslednja veselica, katere se je udeležil Božidar Raič. Od zdaj naprej si lahko videl vsak dan zarana in zvečer obadva Raiča hodeča po drevoredu. Dne 29. majnika prišel je Božidar že v „Švicarijo“, kjer je potem vsako jutro do 5. junija redno zajutrkoval. Rad je zahajal v Švicarijo, hvalil Ljubljano in se je veselil, ker je tako lepa, ter je rekal, da zdaj razume, zakaj je vsak tujec rad v Ljubljani in sploh na Kranjskem, pač pa ni mogel do svoje smrti razumeti, kako morejo nekateri tujci neprestano grditi mesto, deželo in prebivalce, med katerimi tako radi bivajo, da si niti odtod ne žele in se nikamor iz dežele ne prosijo. Toliike kulture on ni nikdar razumel. Par dni pred smrtjo sedeč na klopi v parku čuje kukavico kukajočo, na kar reče z veletožnim glasom: „Ljuba kukavica, tedaj še te vender čujem, vender! Nisem se nadejal, da te bom še kdaj čul. Le kukaj, le kukaj!“ in o teh besedah ga polijo kakor jagode debele solze.

Od one dobe, ko je Božidar ustal, oporavljal se je tako, da smo vsi gojili z zdravniki vred veselo nado, da nam ozdravi. Gojil pa je nado do ozdravljenja sam toliko, da je že pisal svojemu g. kaplanu, da pride 8. junija v Haloze na svojo župo in da bode na Duhovo služil službo božjo doma; na ponedeljek (14. junija) pa je hotel povabiti prijatelje, „če bode kaj pred nje postaviti“. Dne 3. junija veselilo ga je gledati nemške turnarčke ščičene po redarstvu, a ob enem ga je žalostilo, videčega toliko vojaško silo na nogah, a to vse proti Slovencem; v Celji pa svoje dni ni bilo ne redarja ne vojščaka, da bi branil Slovence surove nemčurske drhali. — Če ni po dnevi spal, čital je Raič kaj, ko je že bil po konci; redno je čital ondaj „Slov. Nar.“, „Slovana“, pa i „Kres“ in „Ljublj. Zvon“; včasih pa je i posegnol po P. P. Šafaříku: Památky dřevního písemnictví Jihoslovánů i po Křmicsevem Novem Zákonu; včasih pa je kaj pripovedoval o svojem privatnem ali političnem življenji. Izredno dobre volje je bil Božidar v petek, 4. junija, na kar je i po noči dobro spal, a v soboto 5. je bil nekako oslabele: zarana je še sicer v Švicariji zajutrkoval kakor navadno, opoldne in večer pa dosta menj jel. V soboto popoldne se je rekel bi ogibal društva in je ves čas marljivo čital

„Ljublj. Zvon“, in Šafaříkove Památky. Večer se je šel sprehajati ter je dolgo sedel na klopi v parku, in doma nenavadno dolgo pri mizi ter se je veselil noči zapazivši, da postaje pospan. „V nedeljo ob 1/5 zarana pokliče svojega bratranca prof. Raiča, da mu naj meri toploto s toplomerom. Bil je tačas jako nemiren in ni mogel ležati. Ustal je in se šel opravljati, da bi šel na sprehod, pa ulegel se je nazaj v posteljo, ker mu je prihajalo medlo. Premetaval se je nemirno v postelji govoreč: „Dobro me odeni“, in par minut glasno stokal. Na vprašanje Raičeve gospe, ki mu je sama ves čas stregla z izborna skrbnostjo, ali ga boli v prsih ali v glavi, odgovori: „Ne“; in kmalu je miren postal. Ker se je videla nevarnost, hitel je gospod prof. Raič po zdravnika, ob enem poslali so po gosp. župnika k oo. frančiškanom. Med tem Božidar še jedenkrat ustane v postelji in ko ga Raičeva gospa vpraša, ali mu je slabo, prikima. Pa ni mu bilo slabo, ampak dušilo ga je. Ko pa mu Raičeva gospa reče, naj se le uleže, da ga laže moči in drga, uleže se tudi resnično ter jame umirati. Ko se bratranec nekoliko minut pred 3/4 7. uro domov vrne, je že umiral, segnol nekterekoli na prsi in glavo ter je v navzočnosti g. župnika o. Modica nekoliko minut pred 7. uro zarana mirno zaspal.“ (Slov. Narod XIX. št. 128.)

Ko je počil žalosten glas, da je preminol nenadomestljivi nam Božidar, zaplakal je slovenski narod ter je izražal svoje sočutje brzojavno ali pismeno ali pa s tem, da je prihitel od blizo in daleč k pogrebu. V preobilnih izrazih sočutja poudarjala se je pokojnikova poštenost, značajnost, delavnost, ustrajnost, iskrenost, neustrašljivost, jeklenost in čistost značaja, domoljubnost, požrtvovalnost, ljubeznivost in dobrotljivost. Obilni in prekrasni venci od posameznikov in društev na grob položeni in velikanski pogreb pričajo dovolj o tem, koliko ga je narod spoštoval in cenil in koliko ga boli in peče njegova izguba. Pogreb je bil prekrasen vključno temu, da se je gimnazijcem in realcem strogo zabranilo nositi vence, in vključno temu, da so si nasprotniki prizadevali kolikor mogoče zaprečiti veličnost pogreba.¹⁾ Pogreb je bil tako velikanski, da so se nekateri ljubljanski in tuji nam sovražni listi kar čudili rekši, saj pa je bil pokojnik v Ljubljani tujec. Dne 8. junija položili smo pri sv. Krištofu v Ljubljani k večnemu počitku Božidara Raiča poleg slovenskega očeta dr. Janeza Bleiweisa pl. Trsteniškega in Josipa Jurčiča. Prvemu postavili so bogati sorodniki prelep grobni spomenik, drugemu pa hvaležni slovenski narod. In kdo ga postavi Božidaru Raiču? Bogatih sorodnikov nima. — Pokaži se tedaj, slovenski narod, i tu hvaležnega možu, ki je daroval narodu svoje moči, svoje imetje, celó življenje svoje. Nagrobni govor govoril mu je njegov prijatelj g. dr. Josip Vošnjak. (O pogrebu, brzojavah, ven-

¹⁾ Ne moremo si kaj, da bi ne omenili, kako so se vedli nekateri nam nasprotne stranke, ki s svojo kulturo kar tori in nas hoče osrečiti. Molčimo o tem, kako surovo se je vedel neki bivši uradnik, tedaj že izobražen mož, no omenimo le, kako so nekateri listi udrihali po visokorodnem gospodu baronu Winklerji zato, ker je šel za pogrebom in da je neizogibljivi c. kr. prof. dr. B. pokaral učenca M., ker je šel za pogrebom, imenujoč to „očitno demonstracijo“ in zahtevajoč, naj mu naznani še druge učence, ki so se predrznoli iti za pogrebom. — O blažena nemška kultura! In mi še ne maramo za njo!

cih, tujcih, nagrobnem govoru itd. glej: „Slovenski Narod“ XIX. br. 128 in sl.)

* * *

Dozdaj smo spremljali našega milenca z Žvaba do sv. Krištofa v Ljubljani, v dobi od 9. februvarja 1827 do 6. oziroma 8. junija 1886, tedaj od zibeli do groba, na katerem je plakal ves slovenski narod. Nam se je naložilo Raičev životopis napisati zato, ker on ni bil navaden človek; zato, ker on zaslučuje, da ga spozna ves slovenski svet, da ga spoznajo i tisti, ki niso imeli nikdar prilike spoznati ga lično in se z njim pogovarjati.

Božidar Raič ni bil „natus consumere fruges“, no on je bil učitelj svojemu narodu z besedami in dejanjem v privatnem kakor javnem življenji, branitelj naroda in neustrašljiv zagovornik pravic njegovih. Če hočemo tedaj Raiča prav spoznati, moramo si ga ogledati kot duhovnika, učitelja, gostoljuba in rodoljuba, učenjaka, prvorobitelja in kot politika.

a) Raič-duhovnik.

Zvedeli smo že, da je Božidar Raič pastiroval sprva v Ljutomeru, potlej v Slivnici pri Mariboru in slednjič šestindvajset let pri sv. Barbari v Halozah. Svoj duhovniški posel vršil je ves čas natanko, dokaz, da se je vozil kot deželni poslanec iz Gradca v Haloze opravljati doma ob nedeljah in praznikih službo božjo. Raič je bil poznan kot velikanski govornik ne samo posvetni no i cerkveni. Kot cerkveni govornik razvijal je zdrave, jasne misli z naudušenjem v krepkem, prekrasnem in jedrnatem zlogu. Lepo je oznanjeval božjo besedo in poučeval ljudstvo, zato pa so zahajali zaman vohuni k njegovim propovedim v onej dobi, ko je bilo vohunstvo in ovađuštvo tako krasno cvelo in je bil marsikateri duhovnik tožen in kaznovan. Tistim, kateri so jih bili pošiljali vohat, niso mogli drugo poročati, kakor da Raič oznanjuje jedino le besedo božjo. Z osobito velikim naudušenjem in sveto gorečnostjo oznanjal in razlagal je okrožnico (od dne 30. septembra 1880.) svetega očeta pape Leva XIII. o slovanskih blagovestnikih sv. Cirilu in Metodu. Slišati Božidara Raiča razlagajočega navedeno okrožnico, moral si se naudušiti za sv. brata, za kristjanstvo, za omiko, za poštenost in ljubezen do vseh bratov naših. Njegov uzor je bil to, da bi se i pri nas Slovencih cerkveni obredi vršili slovenski in se slovenski misilo. Da se je temu uprl višji duhovni pastir knez in vladika dr. Jakob Maksimilijan Stepisch negg in ni dovolil niti na praznik sv. bratov Cirila in Metoda misiti slovenski, pač vsakdo rad veruje, kdor ga pozna.

Tudi v drugih cerkvenih rečeh potegoval se je Raič za narodne pravice; spisal je svoje dni brošurico, ki bi naj rabila drugim slovenskega jezika manje zmožnim duhovnikom pri pisanji matic v slovenskem jeziku, a pisal jih je i sam v domačem jeziku. Ker je on vender bil jedini duhovnik, ki je matice pisal slovenski, bil je 17. oktobra 1873. leta obsojen od štajarskega namestništva na 100 globe „wegen eigenmächtig in slovenischer Sprache vorgenommenen Matrikenführung“. Uložil je sicer 31. okt. priziv pri notranjem ministerstvu, a tisti je bil ovržen dne 23. novembra in bil je poklican globo platiti in še troškov 11 gld. 28 novč. Ob enem se mu je bilo i namignolo, naj prosi, kazen se mu gotovo

prizanesa, na kar pa je on mahoma odposlal onih 111 gld. 28 novč. dobro vedé, da bi s tako prošnjo sam priznal svojo krivico, katere pa si ni bil v svesti, marveč je bil dobro uverjen, da je ravnal po čl. XIX. osnovnih postav, pod katerimi so zapisana imena Njegovega Veličestva, barona Beusta, grofa Taaffeja, barona Johna, barona Beckeja in viteza pl. Hyeja. Ob enem se je bilo Raiču zaukazalo matice spisovati nemški, sicer se nastavi nekdo na njegove troške, ki bi matice pisal nemški. Naravno je, da ga je tako nasilstvo razkačilo, katero ima preuzvišeni g. knez in vladika labodski na vesti. Pač smemo verjeti, da se je blagemu možu studilo to in temu podobno postopanje višjega duhovnega pastirja, katerega je le predobro poznal in o katerem je „Slovenski Narod“ XIX. 165. št. omenil velezanimive reči. Licemerstvo in zelotizem je sovražil do dna svojega srca, in ravno zato ga zeloti niso ljubili. Bil jim je prepošten. — Iz vsega navedenega vidimo, da je bil Božidar Raič blag in dober duhovnik, ki je vsestranski skrbel za izobraževanje in oblaževanje svojih župljanov.

b) Raič-učitelj.

O Božidaru Raiči kot kapelanu, tedaj kot učitelju veronauka, nam tu ne gre govoriti, kajti ta posel vrši vsak kapelan, no nam je govoriti o njem kot gimnazijskem učitelju. Božidar Raič pečal se je jako mnogo kot bogoslovec in kot kapelan v Slivnici s slovenščino in slovanščino in bil je že zбоk svojih znanosti na glasu, zato so ga pozvali na mariborski gimnazij l. 1853. za učitelja, osobito za slovenščino. Kot gimnazijski učitelj trudil se je Raič pošteno, da bi dobil in unel mladino za materinščino; unemal jo je pri čitanji bolje neposredno, ker razmere so ondaj bile take, da posredno tega ni smel delati — saj je to bilo za Bahovega absolutizma. Pisatelj teh vrstic imel je v prvem in drugem gimnazijskem razredu nekega Nemca iz „reicha“ za učitelja latinščine. Naravno, da ta profesor ni znal nič slovenščine, a nenaravno, da je bil on nam Slovencem profesor, ki ga nismo razumeli¹⁾ — vsaj dve tretjini ga gotovo nista razumeli —; razven tega imel je še svoj švabski izgovor ter nam je prvo uro, ki smo jo imeli na gimnaziji, narekoval: der pülcher (pilger). Kako nam je tak profesor pri nemški knjigi ubijal latinščino v glavo, lahko sodi vsak sam. Nekega dne zbolí ta profesor in nadomeščat ga pride Božidar Raič, ki nam pojasni nekatere stvari po slovenskem, videč, da nemški ne umemo, in pri njem smo se naučili in razumeli v jedni uri več, kakor pa v 14. dneh pri onem profesorji, čegar učna metoda je bila v tem, da nam je ušesa navijal, kadar ga nismo razumeli. Raič je vedel celó nemške profesorje na mariborskem gimnaziji tako pridobiti, da sta se dva jela slovenščine učiti, in to ne samo novoslovenščine, no i staroslovenščine.²⁾ Do učenja slovenščine pa sta prišla po tem, ker sta zvedela pri maturi, da ima staroslovenska azbuka 43 črk.

¹⁾ Kakor smo zvedeli, še i dandanes ni nič bolje. Ravno tako se godi v Ljubljani na realki, kjer nekteri profesorji ne znajo besedice slovenski.

²⁾ No to sta bila pač drugačna Nemca, kakor dandanes prof. Nagele v Mariboru, prof. dr. Binder, prof. Proft, Nedved, Linhard itd. v Ljubljani.

Toda ta uk se je nenadoma prekinol. Da so se ondaj okolo Božidara v Mariboru zbirali mlajši slovenski učitelji, menda ni potrebno posebe omeniti. Vsak dan si ondaj lahko videl z Raičem hodeče mlade profesorje: g. Josipa Šumana, zdaj gimnazijskega ravnatelja v Ljubljani, g. Zmagoslava Lipeža, zdaj gimnazijskega ravnatelja v Rakovci (poleg Karlovca) in g. Janeza Majcigerja, še zdaj profesorja v Mariboru. Njegov upliv ni ostal brez dobrih nasledkov. „Z Raičem sem služil na mariborskem gimnaziji dve leti: 1858/9 in 1859/60. On je bil duša vsem slovenskim učencem, on jih je vodil, kako naj se učé slovenski, kaj naj beró, kako je treba segati tudi v druge književnosti. Poleg njega smo samo kot pomagači stali Majciger, Šuman in jaz. Nam je bil očinski prijatelj Davorin Trstenjak, pa tudi drugi katehet Matijašič — to je bila tako rekoč slovenska naselbina na gimnaziji v Mariboru. Z nami sta zvesto bila dva Nemca: Biehl in Steger, moža skoz poštena. Služeča mej slovenskim narodom, trudila sta se, da se naučita vsaj nekaj slovenski, in Raič ju je poučeval. Tudi z drugimi tovarši smo se dobro gledali — na koliko so bili po privatnem značaji našega občenja vredni.“ —

Ta lepa harmonija med mariborskimi gimnazijskimi profesorji izginola je na mah. Dne 8. avgusta 1859. dovolil je cesar, da nima več veljati cesarski ukaz od 9. dec. 1854, po katerem je bil v višjih razredih nemški jezik učni jezik v gimnazijah tistih dežel, kjer večina ljudstva ni nemške narodnosti, no ima se nemški jezik učiti samo toliko, da ga govori in piše vsak, kdor je dovršil gimnazij. Ta cesarski ukaz bil je med Slovenci in Slovani sploh radostno sprejet. G. Janez Trdina objavil je v Novicah XVII. in XVIII. jako obširen članek: „Glasi o cesarskem ukazu, ki določuje učbeni jezik v različnih deželah našega cesarstva“, v katerem članku je razkrival krivice, ki so se nam godile (in se nam še zdaj godé) po srednjih šolah. Prihajali so podobni glasi i iz Gorice, Celovca, Maribora itd.

Razven navedenega cesarskega manifesta prouzroči silno razdraženost med profesorji mariborskega gimnazija i dopis iz Maribora v Novicah (menim, da je to dopis XVII. 324), „ki je hudo tolkel ponemčevalce slovenske mladine; bilo je v njem tudi govora o profesorjih, služečih na slovenskih tleh, ki pa se ne brigajo za jezik naroda. Kdo je ta članek pisal, ne morem Vam povedati.“ Raič ga je mirno tolmačil tako, da ne udarja po onih, ki še slovenski ne znajo, ako so le drugače prijatelji slovenske mladine. — Zaman: vihar se je razmahal, govorilo se je o perfidiji, tudi Biehl in Steger izstopila sta iz našega kroga, in to je (vsaj meni) še danes žal, ker sem uverjen, da sta obadva bila trezna, dobra moža.“ Tako mi je pisal prijatelj o teh zadevah, za kar mu izrekam lepo zahvalo tu očitno.

¹⁾ Članek v Novicah XVII. 324. pisal je Sekolovski, t. j. Raičev Božidar. Prebivalci sv. Tomaža, osobito proti jugu, tedaj i tam, kjer je Žvab, imenuje se Sekolovci, t. j. potomci nekega silno močnega in hrabrega junaka Sekole, ki se je, kakor Lambergar s Pegamom po kranjskem narodnem pesništvu, bojeval z nekim hudim velikanom, pa mu je glavo odsekal, zato se je zval: Sekola. Od Sekolovcev pridejal si je tedaj Božidar Raič ime Sekolovski; podpisaval pa se je i za Vrleka.

Po navedenem cesarskem ukazu (od 8. avg. 1859. l.) poslalo je popečiteljstvo za pouk po namestništvu v Gradci 21. prosenca 1860. l. učno osnovo za nemški jezik na gimnazijah z učenci češkega jezika in učno osnovo za češki kot materin jezik c. kr. gimnazijskemu ravnateljstvu v Maribor, da bi se načrtale podlage, na katerih bi se mogel pouk v nemškem in slovenskem jeziku urediti na ondnotnem gimnaziji tako, da bi se trdno od stopinje do stopinje omejeno ž njim ravnalo in bi se zagotovil zaželeni uspeh. Ob enem se je bilo zahtevalo, da naj povedo profesorji in učitelji „odkritosrčno“ svoje „mnenje“, kako bi se dalo to izvesti na slovenskih tleh. Žive jezike učili so ondaj: dr. Vojteh Svoboda (ki je pozneje postal urednik graške „Tagespost“, opustivši učiteljevanje) nemščino, Božidar Raič slovenščino in Zmagoslav Lipež nemščino in slovenščino. Dr. Svoboda bil je za status quo ante, Lipež je predlagal, naj se v nižjih razredih uči veronauk, prirodopis in historija za Slovence slovenski, Božidar Raič pa je v svojem „mnenji“ poudarjal, da je pred vsem potrebno, da se razširi pouk v slovenščini kot zapovedani učni predmet na vse učence, kakor se resnično godi v drugih nenemških kronovinah; da se pouk v slovenskem in nemškem jeziku konči v spodnjem gimnaziji izroči takim učiteljem, ki znajo popolnoma in temeljito slovnico dotičnih jezikov, nikar pa ne drugim, ki jo morebiti samo nekoliko razumejo ali govore kako drugo slovansko narečje, ker tu gre za omikovanje in poučevanje, ne pa za to, da bi se pogajalo na tržišči za pšenico ali zahteval v gostilnici bokal vina od natakarič. Klasična jezika naj se primerjata s slovenskim jezikom; pouku slovenskega jezika v spodnjem gimnaziji naj se določi toliko ur, kolikor jih ima nemški jezik, da se more po takem v obeh jezikih jednako napredovati. — „Da se pa doseže poučni namen,“ nadaljuje Božidar Raič v svojem „mnenji“, „ni zadosti, da se učenci pečajo samo s slovnico in berili, temveč povse potrebno je tudi, da se uče nekateri predmeti tudi v slovenskem jeziku, ker taka vaja daje moč, jakost in gotovost v izrazu, pripravlja jasno mišljenje in urnost v govoru. Taki predmeti naj bi bili: verstvo, zgodovina, naravopisje; vrhu tega je treba pogostoma primerjati med klasičnima jezikoma in med slovenskim jezikom“

„Mi Slovenci kot narod, kateremu je dovolila tudi milost božja, da na tej zemlji živi in ga je Previdnost pridružila avstrijski državi, menda smemo pričakovati po ukazu od 8. avgusta 1859 imenovani poboljšek, da s tem ne samo mi, temveč tudi priprosto ljudstvo pridobiva v omiki, da v nji napreduje, da se blaži, da poraja izvrstne značaje, kateri bodo potem mogli cerkvi in državi koristiti kot pošteni, pravični, stanoviti in odkriti možje. Kaj se misli vekoma zvestemu in prestolu udanemu Slovincu menj pravičnosti pripustiti? Mi spoštujemo vsak narod in smo pravični proti vsakemu, zato pa tudi zahtevamo ravno to od njega; tedaj zavračamo očitno in naročito vsak upor kakega Neslovenca zastran uvedenja slovenskega narečja kot učnega jezika v nekaterih predmetih. Vsak gledaj na svoje hiševanje. Nikdor ne bleđi, da se zaduši le zarad posamnih ljudi narodno razvitje in omika vsega naroda! Bog je pravičen, in človek

kot božja podoba drznol bi se protiviti in ustavljati pravičnosti? Mi radi spoznamo in odobrujemo povse nemški jezik kot vezilo in porazumelo narodov v avstrijski državi živeti, pa samo tako in nikakor kot njih omikovalo. Res poskusilo se je z nemščino osrečiti avstrijske narode, pa nenaravnost tega nesrečnega početja je pokazala, da to ni za to pot; vzbudila je mrzost, nezadovoljnost, kakor vsaka krivična poskušnja. Gospod vseh gospodov podelil je blagovestnikom dar jezikov, predno jih je odposlal k raznim narodom, in tako nadarjeni šli so oznanjevat blagovesti. Hočejo li nas osrečiti z omikavnimi blagovestniki drugega omikanejšega naroda, treba je tudi za to skrbeti, da se odpošljejo vedé jezik onega ljudstva, kamor namerjajo omiko nesti. Že davno bi bilo treba vedeti, da vednost od vshoda prinesena ni se Grkom nikdar inace delila kakor v grškem, in grška veda Rimljanom ravno tudi v latinskem jeziku.“

Svoje „mnenje“ končal je s tem, kar je poročila „Wiener Zeitung“ 3. decembra 1859. „zu dem august-erlass“ rekši: „Cesarska vlada je ravno s tem dokazala, ker je odstopila od splošnega v cesarskem ročnem pismu 9. decembra 1854. izrečenega pravila, po katerem ima biti v višjih razredih gimnazij v krajih, katerih prebivalci so z večine druge kakor nemške narodnosti, povsod po največ nemški jezik učni jezik, da ona davno ne kani nasprotovati razvijanju kakega narodnega jezika v cesarstvu in primerni porabi njegovi pri pouku, marveč ona pospešuje narodno razvijanje i glede jezika in hoče dati stopinjo za stopinjo vsakemu jeziku tiste pravice, katere sme zahtevati po svojem izobraženju in razširjenju.“ In prvlje: „Ker pa je vlada odredila, da se učni jezik na gimnazijah voli povsod po okolščinah in razmerah narodnostim primernih, odvrnola je pač najtemeljitejše očitjanje, da hoče nemški jezik usiliti vsemu svetu, da hoče germanizovati.“ — „Vsakemu svoje!“ je temeljno pravilo starorimskega prava in kršanske vere; tega vodila se drži, kakor kaže vsa njena zgodovina in Avstrija, država s prastarimi globoko ukoreninjenimi tradicijami, katerim ima zahvaliti svojo velikost in katerim se ne sme izneveriti.“ — „Dokler bodo imeli narodi vzrok trepetati za svojo narodnost, toliko časa ne bode v Avstriji zadovoljnosti in miru.“

To je bilo odkritosrčno mnenje Božidara Raiča — kajti zahtevala se je od učiteljev živih jezikov odkritosrčnost. — In kaj se zgodi na to? Od popečiteljstva za pouk in prosveto je prišel odlok, „da učitelji s takimi pedagoškimi in didaktičnimi nazori ne morejo službovati na srednjih šolah.“

Še jeden dogodek naj omenimo, ki je bil odločilen za Raiča kot učitelja na mariborskem gimnaziji. Ta dogodek je konferencija (31. julija) na konci šolskega leta 1859/60. Kakor je n. pr. danes za Slovence čl. XIX. o. p. samo na papirji, v resnici pa krvavo malo vemo o njem, tako je bilo i pred četrtsotletjem in še poprej. Raič kot poštenjak je menil, da so postavili za to, da se izpolnjuje, in je menil, da ima v šolah za njihovo izpolnjevanje v prvi vrsti skrbeti ravnatelj, zato ga je i vprašal, kako se strinja njegovo vedenje z naslednjimi vladnimi ukazi:

1. Org. Entw. str. 19, § 20 pravi: „Navadno se morajo učenci v vseh kronovinah učiti poleg materinega jezika še tistega deželnega jezika, ki se govori v dotični kronovini, v kateri je gimnazij. Ne otroci, no roditelji in varuhi imajo pravico prositi iz važnih uzrokov po ravnateljstvu pri deželni vladi, da se njihovi sinovi ali njim izročeni varovanci oslobodé učenja drugega jezika.“

2. Min. ukaz 9. marca 1856, br. 5156: „C. kr. namestništvo oslobodi od učenja drugega deželnega jezika v posebnih slučajih, n. pr. če se preselé roditelji takih učencev, ki niso imeli ne v šoli ne doma priložnosti učiti se drugega deželnega jezika (tedaj na Stajarskem slovenskega) in bi morali prestopiti že v višji razred; pri inostrancih itd.“

3. Min. uk. 4. sept. 1851, br. 6673: „Prošnje za oslobojenje učenja drugega deželnega jezika za svoje učeče se sinove prosečih roditeljev izročujo se učiteljstvu, oziroma ravnateljstvu, ki ima mahoma vselej v prvih štirih tednih vsakega semestra iste skupno predložiti namestništvu v razsodbo.“

Na mariborskem gimnaziju se namreč nič ni storilo v tem oziru, no bilo je učencem na voljo dano, da so se sami upisavali za Nemce.¹⁾ To postopanje in ravnanje z našim materinim jezikom razljutilo je Raiča, videčega, da se visoki vladni ukazi tako malo izpolnjujo tam, kjer govore nam na korist.

Dalje je bilo popčiteljstvo za uk glede nemščine odredilo 15. septembra 1850, br. 7696, da se sme „Mittel-Hochdeutsches Lesebuch von Karl Weinhold“ rabiti samo na onih gimnazijih, kder je večina učencev nemške narodnosti. „Učenci na mariborskem gimnaziju pa so vkljub nenatančnemu in krivemu brojenju²⁾ še itak po

¹⁾ Tako se godi še dandanes v Mariboru (menda i v Celji) in Ljubljani.

²⁾ Omeniti se mora, da se je v oni dobi zdelo nekaterim mogotcem, da imamo v Avstriji premalo narodov, zato so izumili

največ slovenske narodnosti in vender je upeljana navedena Weinholdova knjiga, po kateri se i srednje-visoka nemščina uči.“

Naravno je, da se Raič s to interpelacijo ni prikupil ravnateljstvu in deželnemu šolskemu svetu, ki je ravnateljevo postopanje odobral.

Ko je še interpeloval tedanjega ravnatelja zaradi slovenščine neki drug učitelj, odgovarjal je isti „excentrisch leidenschaftlich“, na kar ustane „naš veliki Slovenec“ Davorin Trstenjak rekši: „med takimi tovarši ne maram dalje služiti“ ter odide, drugi pa za njim. In razšli so se za vselej.

Božidar Raič potuje nato po Ogrskem s svojim prijateljem g. Lipežem, ali ko prideta v Maribor, že najdeta napisane svoje dekrete, da sta odpuščena iz službe. Božidar je prišel nato 1. oktobra 1860. l. k sv. Barbari v Haloze za kapelana.

Dospevši v Maribor na gimnazij, trudil se je Raič ves čas ozbiljno, da bi se razmere Slovencem zboljšale.

Pred njim učila sta slovenščino g. Matjašič na gornjem in „bistroumni in občno omikani“ g. Davorin Trstenjak na spodnjem gimnaziju po osem ur na teden za vse razrede, kajti bila sta združena po dva razreda. Ko je jeseni 1853 Raič preuzel učenje slovenščine, trudil se je najprvo, da je dobil vsak razred konči dve uri za slovenski pouk. Slovenščina se je sicer učila dve uri na teden, ali do 1859/60. leta nemški, ker vselej se je velelo, da je učni jezik nemški. Na vse strani pisaril je sem in tam, predno je to dosegel, da sta se slovenščini dovolili za vsak razred po dve uri na teden. Deloval je še i na to, da bi se še učil kak drug predmet slovenski 3 ure na teden, pa ta trud je bil brezuspešen.

R. A.

(Konec pride.)

neko novo narodnost: *polovičarje*, v mariborskem gimnazijalnem izvestji so se bili imenovali leta in leta „utraquisti“, t. j. taki, ki so v gimnazij prišedši znali slovenski in nemški.

Prvi žar.

Pozdravljam smrečje te drevó,
Ko bisere lepé in sveže
Pomlad te v krilo pražnje veže,
Pozdravljam te tedaj srénó!
Oh, kaj bi ne pozdravljal te,
Kaj ne bi blagoslavljal te?
Ta žar, ki jasno in ljubeče
Na vejah tvojih zdaj trepeče,
Ta žar je tebi — prvi žar,
Prej nisi zrló ga nikdár!
Slabotno v gozdu in boječe
Dovólj si, smreka, rastla let,
A kaj pomlad je, kaj je svet,
Kaj svéta so lepote pestre,
To znale so le višje sestre,
Ti zrla nisi jih dotlej!

Oh, kaj bi ne pozdravljal te,
Kaj ne bi blagoslavljal te?
Pojoč sladkó od vej do vej
Mordà na šibki tvoj vršiček
Priletel kdaj je droben ptiček
In peval o krasoti vsej,
Ki zunaj pómrad jo potresa
Na polja trate in drevesa . . .
Umela nisi speva ti,
A bolj mordà si ga čutila,
Oh, borna, šibka reva ti,
Kakó tedaj si vrh nagnila!
A zdaj, kakó pozdravljam te,
Kako li blagoslavljam te!
Kot dete, ktero prvič v dar
Igrače svetle je prejelo,

Takó, drevó, si ti veselo,
Ko na te sije prvi žar.
Kakó blesté se niti zlate,
Katere siplje solnce na te,
Kakó zavzeto tod stojiš,
Kakó šumiš, kakó strmiš!
O, te povesti, ktere časi
Ptič peval je o božjem krasi,
Od krasa so le slab odsev,
In spev njegov bil slab je spev!
Le póji z lučjo se zlató,
Ki bisere lepé in sveže
V zelenje tebi pražnje veže,
A jaz, presrečno ti drevó,
Na glas tedaj pozdravljam te
In srčno blagoslavljam te!

A. Funtek.

Hrvaški spomini.

Spisal J. Trdina.

(Dalje.)

Neko sredo ali soboto popoldne pregledoval sem v šolski izbi dijaške naloge, kar zaslišim na hodniku korake in pomenek. Razgovarjala sta se naš nadzornik in Kořinek. Bila sta sama. Kořinek je zatrdil, da bi morala uvesti vlada nemški jezik brez oklevanja z vso strogostjo tudi v nižjih in najnižjih učiliščih, ker drugače ne bo dosegla namena svojega. Nadzornik mu odgovori mirno: Vlada je že toliko storila za nemški jezik, da se ga bodo gimnazijski dijaki lahko naučili. V spodnjem gimnaziju dal se bo nemški pouk sčasoma še nekoliko razširiti, ali popolnoma se narodni jezik ne bo mogel izbaciti iz nižjih šol. To zabranjuje pedagogika, pa tudi previdnost. Narodne strasti se niso še popolnoma polegale. Vlada mora paziti, da si ne nakoplje sovraštva brez potrebe, saj ima že brez tega po drugod dovolj nasprotnikov. Ko bodo spoznali Hrvati korist nemškega jezika, bodo jo gotovo hvalili, da daje mladini priliko, da si ga prisvoji, nikakor pa ne smejo misliti, da jim hoče radi nemščine zatreti materinski jezik. Tako postopanje se ji ne bi moglo priporočiti. Kořinka te besede menda niso zadovoljile. Dejal je: Kolikor prej se bodo šole korenito ponemčile, tem bolje bo za državo, za dijake in tudi za to deželo. Treba se je energično lotiti dela, pa ni dvojiti, da se bo posrečilo. Peščici upornih kričarjev bo vlada brez težave zamašila usta. Ta pogovor spričuje jasno, da se je zdela Kořinku Bahova germanizacija še premlačna, premalo sovražna hrvaški narodnosti!

Odslej sem se ogibal tega rodoljuba iz Morave, občeval in politikoval sem samo z možmi, na katere sem se smel zanesti, z Žepičem, Valjavcem, Popovićem, Bubanovićem in dr. Opisal sem Kořinka tako, kakor sem ga spoznal l. 1854—55. Ker se je pozneje silno izpremenil, vem, da se novejši njegovi znanci ne bodo ujemali z mojo sodbo. Da je trajal absolutni zistem nekoliko dalje, povzdignil bi se bil Kořinek gotovo za ravnatelja in potem morda še za kakega večjega oblastnika, ali nesrečna italijanska vojna l. 1859. zrušila je Baha in ž njim tudi sladke nade premnogih njegovih malikovalcev in podreptnikov. Šegavi Moravec ni prelil radi tega prevrata nobene, ni krvave ni vodene solze, bil je nadarjen s sposobnostjo in prožnostjo, da se je znal prilagoditi vsaki vladi razven mažarske. Kakor marsikaterega drugega uradnika, prestvaril je oktoberski diplom (1860. l.) tudi njega: ultrakulturträger prelevil se je, kakor bi trenil, v narodnjaka, bivši centralist preskočil je naposled k svobodnjaški stranki, ki je črtila jednako Beč in Budapešt, zahtevaje čisto neodvisnost hrvaške države! Mislim, da se je uvrstil v to dobo tudi med hrvaške in češke dopisnike in pisatelje. V Novem mestu pravil mi je Žepič, da je preložil izvrstno epično pesem Čengić-ago na češki jezik, dogotovil jedno ali več šolskih knjig za hrvaške srednje šole in še nekatere druge reči, katerih se več ne spominjam. Midva sva se videla zadnjikrat v Zagrebu l. 1863. Ko sem obedoval pri „Jagnjetu“, stopi Kořinek k meni in mi začne deklamovati o slovanski uzajemnosti. Jaz sem se obrnil v stran in mu se smijal na vse grlo. Kro-

hotanje moje ga je domislilo, da nisem še pozabil famoznega narodnjaka iz Morave, zato me je kmalu zapustil in šel nazaj med svoje tovariše, ki so poslušali vsi zamaknjeni filipiko njegovo proti Švabam in Mažarjem. S tako gorečnostjo ni se mogel prikupiti banu Rahu. Z inimi odličnimi profesorji vred pregnal je ljuti madžaron z zagrebškega gimnazija tudi Kořinka. Teške skrbi ga zdaj pritisnejo. Vrnivši se domov, dobil si je službo na češkem gimnaziju. Kot ognjevit „vlastenec od Morave“ zagovarjal je z oduševljeno besedo svete, nikdar zapravljenе pravice češke kraljevine in domovine. Staro moravsko rodoljubje mu se je povse izkadilo. Ko pa se je uveril, da se češki zahtevi in uzori ne morejo nadejati brzega uspeha, prikazala se je v njem z nova Hamleona nova priroda. Izneverivši se veliki narodni stranki, katero je vodil slavnι učenjak in državnik Palacki, pridružil se je svojati, ki se je približevala iz strahopetnosti dunajskim centralistom. Morda je mislil, da se bo ulovilo na tak način najlaže zaželjeno ravnateljstvo. Ali predno mu se je izpolnilo to upanje (če ga je imel), zatekla ga je v najlepši dobi nemila smrt, na veliko in opravičeno žalost vseh privržencev njegove strančice, ki je zakopala ž njim najspretnjšega sotrudnika in duševnega prvaka svojega.

Govoreč o možeh, ki so pospeševali Bahove namene na severu hrvaškega kraljestva, ne smem pozabiti zastavnega in ponosnega profesorja Goldkragna. Po hrvaškem svojem očetu je prejel drugačno ime, ta pridevek sem mu dal jaz, ko sem zapazil pekoče njegovo hrepenenje po nemški milosti in zlatem ovratniku. Po nazoru nekoga kneza začanja se človek še le z baronstvom, udje nižjih stanov torej niso ljudje nego dvonoge živali. Poleg uverjenja Goldkragrovega pa dajó možu pravo čast in dostojanstvo samo uradniška znamenja, zlate zvezde in zlati ovratniki. Vedel je natanko, koliko teh znakov pripada raznim službenim stopinjam. Gimnazijski učitelj s tremi svojimi zvezdami mu se je zdel že precej velik uglednik in imenitnik, ki sme po vsi pravici visoko nositi učeno svojo glavo. Neki nadporočnik, bivši njegov součenec, vprašal ga je smijoč: Zakaj nisi šel tudi ti v vojake, poglej, zdaj bi bil lahko že tudi nadporočnik. Goldkragen mu odgovori zaničljivo, kar se da: Tebi se menda blede, da si več nego jaz. Ubi pamet? Ti imaš dve zvezdi, jaz pa tri, ha ha ha! — Ko sva na izprehodu srečala uradnika, ki je bil slovenskega rodú, ali jako strupen nemškutar, hotel je vedeti, kakov človek da je ta rojak moj. Jaz sem dejal: Magarac prvoga reda s odlikom! Čez nekaj dni mi veli nekako nejevoljen: Ti si obsodil jako čudno tistega uradnika. Včeraj sem ga videl v cerkvi. Imel je zlat ovratnik! Ako so taki odličnjaki „magarci“, potem smo mi prosti zvezdarji komaj cucki. Ta opomnja dokazuje, da Goldkragen ni poznal n r a v n e vrednosti in nevrednosti; meril in cenil je vsakega človeka le po dietnih razredih. Ravnatelja našega je strašno sovražil, gotovo zato, ker mu je bil na potu. Raznašal in obrekoval ga je kakor stara baba. Čvekal

Karnijolija jemlje v zaščito vednost in umetnost.

je neprenehoma, da teptá in v blato meče dostojanstvo svoje z zanikarnim službovanjem, pijančevanjem in prostaškim vedenjem. Ko sem branil predstojnika svojega, povzdigujoč zlasti preblago srce in prijateljsko ugodljivost njegovo, zadrhl se je osorno: Tebi se vidi dober, ker ga ne poznaš. Muzler je v licemerstvu strokovnjak kakor vsi Slavonci. V slavonskem grbu teče neka žival, o kateri se prepirajo učeni možje, ali je kuna ali lisica. Jaz pa vem za gotovo, da je lisica, kajti je prekanjenost glavno svojstvo vsakega Slavonca. Proti meni védel se je Goldkragen tako prijazno kakor proti nobenemu drugemu tovarišu. Večkrat me je povabil celó k sebi na kupico vina, dasi hiša njegova ni slovela za gostoljubno. Bilo mu je znano, da me je pozval na Hrvaško nadzornik in da sta bila on in vsemogoči Kleman moja profesorja. Radi tega zmatral me je za ljubimca deželne in državne vlade in od konca morda tudi za nje zaupnega moža in vohúna. V ti smešni veri odkril mi je take nelepe tajnosti, ki se ne pripovedujejo z lahka niti najboljšemu prijatelju. Bleknil mi je o franjevcih, ki so služili do letos na našem gimnaziji: Te cokljarje sem Klemanu pošteno opisal in zamazal. Razložil sem mu prav na

drobno, kakovi nesposobni bedaki da so in kmalu potem mi je došlo potrjenje za pravega profesorja, patri pa so dobili brco in dekret: Poberite se! Zdaj sem torej vedel, kdo nam je odpravil iz zavoda našega te dobrodušne in dosti marljive učitelje, ob enem pa sem tudi spoznal, da je Goldkragen grozno nevaren človek, ki bo porabil gotovo vsako sredstvo, da očrni vladi in izpodrine mrzkega si Muzlerja. — Goldkragen se je porodil med korenitimi Hrvati, govoril in pisal je izvrstno po ilirski, rad je prebiral tudi ilirske časnike, ali nikdar mu ni bilo mari, da bi koristil kaj narodu z vednostimi svojimi. V pusti, le po svoji časti in velikosti hlepeči njegovi duši ni tlela niti najmanjša iskrica slovanskega in hrvaškega rodoljubja. Predno je dospel še ukaz, da se mora uvesti nemščina kot učni jezik v gimnazij, precej ko je čul, da vlada želi to izpremembo, rekel je proti meni in zatim v učiteljskem zboru: Ein Wunsch von hoher Seite ist so gut wie ein Befehl. Zaman bi se upirali. Jaz bom začel brez odlaganja predmet svoj predavati po nemški. To je tudi storil. Prvi germanizator varaždinskega gimnazija bil je torej pristen domačin, ne pa kak doseljen „Kranjac“ ali „Švaba“.

(Dalje prihodnjič.)

Rožmarin v narodnem življenji.

Pred nami se razprostira priprosta slovenska vas z ličnimi, če tudi po enem in istem kroji sezidanimi hišami. Na marsikaterem oknu zapaziš cvetnjak z rožmarinom ali tik hiše malo gredico, gojeno od nežnih rok vaške krasotice. Kako bi pa tudi slovensko dekle moglo biti brez rožmarina?

Rožmarin je znak nedolžnosti. Dokler je dekle še nedolžno, sme imeti na oknu rožmarin ali nagelj; sicer pa ji ne pristoji več rožmarin, in če ga kljubu temu goji, uzamejo jej ga vaški mladenci z okna ter dajo nanj slamnat venec ali pa potreso pod njenim oknom rezanico.

Rožmarin je simbol gorke in zveste ljubezni. Nočni mir kraljuje povsod in vse se ziblje v sladkem spanju, le tam na konci vasi v mali hišici bedi še mlado dekle ter se na oknu sloneča razgovarja s svojim ljubimcem, ki se je prišel poslavljat od nje. Morebiti se ne bodeta nikdar več videla! Saj

„Klobuk ima na glav',
Za njim pa listek bel;
Ta listek tako prav',
Da cesar ga bo vzel.“

In ko ga je še jedenkrat stisnila na svoje srce, pripne mu ra klobuk rožmarinov šopek v znamenje iskrene ljubezni.

Na klobuk t'ga bom pripela
S srebrno knofljico,
Kjer boš hodil in popot'val,
Mene v mislih imel boš.

Potešenje vinohrady, potešenie vinohrady!
Leži Janko do rubaný, leži, leži zabityje
Rožmarinkom prikrity je
Kdo bo prikryl? Iho mila
Rožmarinku nakupila
Rožmarinku zelenehu
Včera zvečer terhanehu.

Sedaj ostala je sama in zapuščena, le ta tolažba jej je ostala, da se vrne čez leta zopet ter bode pri njenih starših snubil za njo. Skrbno goji svoj rožmarin, zaliva ga pridno in pazi nanj, saj rožmarin je simbol stanoovitnosti. Pa poleg njene skrbi neče rožmarin zeleneti; sušiti se je začel, kar je slabo znamenje.

Rožmarin se že suši,
Je drugo barvo dobil,
Moj ljubček se pa veseli,
K' bo drugo ljub'co ljubil.

Rožmarin se mi že suši,
Bo suho listje dobó,
Naj ljubi pa se veseli,
Bo drugo lubco lubó.

(Štajarska varijanta).

S tem zamrl jej je zadnji up. Pozabil jo je tedaj on, kateri je bil vse njeno upanje; izneveril si jej je in morebiti si že izbral drugo dekle. Sama je sedaj in zapuščena in nič več je ne veseli rožmarin in druge cvetlice; pa za koga jih naj le goji? — Tako neizrečeno čuti se nesrečno, sam Bog vé, kaj je izgubila z njim, le bleđa smrt jo more rešiti tega nesrečnega in praznega življenja; in tedaj, ko jo bodo pogreznili v nemo zemljo, tedaj bode uzela s seboj rožmarinov venec, ki naj bi njeno glavo kitil pri poroki.

In če tud' venec tvoj nikdar
V laseh ne nesem pred oltar,
Priše bo vendar kmalu dan,
Da ga ponesem v grob hladan.

Pa tudi v drugih Slovanih je rožmarin v velikem čislju. V oči poroke zbero se slovaška dekleta na nevestinem domu. Tu pripravljajo perje za pirno posteljo in spleto rožmarinov venec za nevesto. Ko pridejo ženini in drugi znanci nevesto obiskat, polože dekleta ta venec na okrožnik, na kateri mečejo znanci darila (denar) za nevesto. Ta darila imenujejo se veno, to je namreč isto, kar dobi nevesta za svoje devišstvo, kajti tak venec spleta se le za nevesto, ki je bila devica, a ne za udovo, katera se zopet moži, ali za tako, ki se je spacičila. Ko stoji Slovak s svojo izvoljenko pred oltarjem, pred katerim si prisežeta udanost in zvestobo do smrti, dene nevesta ženinu, kadar prisega, rožmarinov venec na glavo in isto tako ženini nevesti, kadar prisega. Ta venec hranita potem vedno zakonska na svojem domu. Pa tudi pri nas vidimo često nevesto z rožmarinovim vencem iti k poroki, saj je on znak devišstva.

Rožmarin je znamenje minljivosti. Pogled nanj dekleta spominja, kako je bilo tedaj srečno in zadovoljno, ko je imelo še mirno srce ter ni vedelo za ljubezenske bolečine. A prišel je on, iztrgal ga iz srede njenih prijateljic, posadil ga na vrhunec sreče, delal mu zlate obete,

dokler se ni dalo prevarati in zavesti. Brezsrčni mladeneč zapustil ga je v najbolj nesrečnem in usodepolnem trenutku in nehče nič vedeti za njo — ona pa pretaka grenke solze o svoji britki usodi.

Letos si plejem, — plejem
Rožmarin,
V zibeljki joče, joče
Mali sin. — — —

In ko je človek dovršil zemeljski tek ter leži na mrtvaškem odru, oproščen vseh zemeljskih skrbi in bolečin, poškropé ga znanci in prijatelji še jedenkrat z narodno cvetko — z rožmarinom. Samcu in samki pa polože na glavo rožmarinov venec, saj kolikokrat jima je bil v življenji oznanjevalec iskrene ljubezni in sreče, naj ga poneseta i sedaj s seboj na dolgo pot — v večnost!

Rožmarin ima svoj duh,
Naj bo frišen al' pa suh.
Če jest pobič lejdig umrjem,
Imel bom krancel zelen,
Z rumeno peno pozlačen,
Na mojo glav'co položen.

H—k.

Karakteristika naroda slovenskega.*)

Češki spisal Jan Lego.

Lastnosti, sestavljajoče značaj Slovenčev, so zlasti te le: 1. bistroumnost; 2. mržnja tujstva; 3. odkritosrčnost in odločnost; 4. veselost in ljubezen do petja; 5. pobožnost; 6. gostoljubnost. — Te lastnosti veljajo sicer o vsem slovenskem narodu sploh, toda vsaka izmed njih ni v jednaki meri zastopana po vsem Slovenskem, tako da nekatera v jedni pokrajini pada pod normale, druga pa zopet drugod visoko nádenj seza. Uzrok temu tiči gotovo ne le v jako različni kakovosti tal in podnebja, nego tudi v nejednakosti družabnih razmer, zlasti tam, kjer močno deluje sosedstvo nemške narodnosti. Primerjaj slovensko Koroško s kranjskim Gorenjskim, južno Štajarsko s kranjskim Dolenjskim, Kras z južnim Goriškim, pa ti pokažejo toliko razliko tal in družabnih razmer, da ni čuda, da se je po njih tudi značaj Slovenčev nekoliko, t. j. po nekateri strani svoji, zvrzel, da zvreči moral, ker so uzroki že izza davnih vekov na to pritisnili. V Korotanu n. pr., kjer močno prevaguje nemška narodnost, kjer cvete obrtnost, združena v nemških rokah, kjer konečno celó strme Karavanke kratijo živo občevanje s sosednjo Kranjsko, olahkotila je prirojena mehkost slovenska, da je tamošnji Slovenec v tisočletni odvisnosti svoji pal v popolno robstvo, da prepušča drugim, naj skrbé za narodnost njegovo, sam pa mirno polaga roki navskriž v boji za narodnost svojo.¹⁾ — Njegova pre-

velika dobrodušnost je prešla pri ostalih Slovencih že v prigovor; če hoče kdo komu očitati nespametno odjenljivost, pravi mu: „Ti, Korošec ti!“ — Slovenskemu Korošču pravo nasprotje je samozavestni kranjski Gorenjec, katerega diči poleg narodnega ponosa tudi posebna bistrost razuma in odločnost značaja. Gorenjsko in južno Štajarsko sta prav tista kraja, ki sta dala slovenskemu narodu največje število najslavnejših mož. — Pri štajarskem Slovenci je domá brezskrbna veselost, oster dovtip, do neke mere ponos in pa odločnost, v tem ko te na obrazu sosednjega kranjskega Dolenjca čestokrat preseneča čudovita malomarnost. — Vedni boj s narodo za vsakdanji kruh vzgojil je v Kraševci odločnost, jeklenost, do neke mere celó strogost, katere lastnosti so uklesale v njegovo čisto slovansko lice ostre poteze. Z obraza goriškega Slovenca naposled sije ti ona ljubeznjiva najivna odkritost z neprisiljeno prijaznostjo, katera ti takoj prvi hip popolnoma očara srce.

Če se oziramo tudi na telesni ustroj, srečujemo v gorah tam, kjer so rodovitne doline, ne le korenjaške moške postave, nego tudi med ženskim spolom mnogo pravih krasot. Med drugimi so Ljubljancanke kakor tudi kmetice iz tržaške okolice znane radi svoje lepote. Sicer ne najdeš med Slovenci zlepa kakega kretěna.

Opomnivši, v katerih lastnostih se kje Slovenec posebno loči od Slovencev podrugod, prestopam zdaj k opisavanju onih strani duševnega značaja njegovega, katere sem iz početka navel kot splošne.

1. Bistroumnost, združena z močno težnjo po vednostih, diči v visoki stopinji Slovenca. Če pomislimo, da je bilo še do nedavno po kmetih na Slovenskem jako

¹⁾ Priznajemo silne napore nekaterih ondotnih slovenskih rodoljubov; ipak ostane znana, proti poslancu Vošnjaku podana adresa koroških slovenskih občin pač dolgo še dosti žalostna listina o narodni probujenosti in hrabrosti, kakor je isto tako jako žalosten faktum, da je voditelj slovenskih Korotancev, Andrej Einspieler, mogel pri letošnjih državnozbornskih volitvah v Beljaku propasti.

*) Gl. poročilo „Slovenščina v Zlati Pragi“, v „Slovanu“ št. 11 t. 1.

malo osnovnih šol¹⁾, moramo se uprav čuditi razmerno velikemu številu množ, vzišlih iz najnižjih vrst slovenskega naroda, kateri so postali prava dika vede in umetnosti ali pa so v obče dospeli do velikih dostojanstev . . . . Poleg drugih znanejših navajam tu n. pr. Jurija Vego, čegar logaritmiške tablice sicer dobro pozna vsak dijak srednjih šol, o komer pa celó marsikateri profesor matematike ne ve povedati, da je bil Vega Slovenec, sin ubogega kmeta, porojen v Zagoricah pri Ljubljani dne 24. marca 1754. — Sploh srečujemo v življenji slovenskega naroda mnogo znamenitih samoukov, kateri bi bili gotovo širom sveta zasloveli v vedi in umetnosti, da bi jim bile okol-

¹⁾ Do petdesetih let so imela namreč na Slovenskem samo mesta šole, in sicer nemške; na kmetih pa je le v velikih občinah poučeval kapelan ali cerkvenik, kateri je prebil svoj pripravniški polkurs, v oskih mejah malo pisati in računati. Še le 1857., ko sem zaradi tedanje ljudske štetve prišel v trg Motnik, bil sem priča, kako je ondotni g. župnik, ker ni bilo niti šole niti učitelja, v poselski izbi svojega župnega doma poučeval mladino, pri čemer so mu duri, odpirajoče se na znotraj v izbo, bile za tablo, mladini pa dolga kuhinjska miza za podlago pri pisanji, to pa dotlej, dokler ni kuharica izgnala otrok z gospodom župnikom vred, da je mogla pripraviti za obed. Za ta pouk je dobival g. župnik vsako leto polnih 40 gld. remuneracije iz dež. šolskega zaklada, hvaležni roditelji pa so mu obilno zalagali pred pustom kuhinjo z jeternicami in svinjino.

nosti vsaj nekoliko prijaznejše. Takov samouk — najzopet navedem vzgled — bil je očak bučelarjev Ant. Janša, tudi sin ubožnega kmetovalca, porojen dne 20. rožnika 1734 v Breznici pri Bledu na Gorenjskem, kateri je imel na Dunaji, podpiran od cesarice Marije Terezije, jako poučna predavanja o bučelarstvu, katera je neki drug zanj napisal, ker sam ni znal nemški dobro pisati, potem jih je dal pod tisek. Dočakalaso tudi v češkem prevodu skoro dva natisa.

Kako lahko umeje slovenski dijak, o tem morejo pač najbolje pričevati naši rojaki, kateri v učiteljskem zvanji delujo na Slovenskem. Kolikor sem jaz opazoval, rekel bi o slovenskem dijaku toliko, da je dojem, s katerim deluje nanj učni predmet, podoben utisu, kakeršni dela Praga na kmečko dete, kadar jo prvokrat zagleda. Zna li učitelj le nekoliko zanimljivo razgovarjati se o svojem predmetu, pridobi si lahko pozornost dijakovo celó toliko, da vse njegovo duševno bitje preide v predmet in se ž njim strne.

Ta doumljivost ima podlago že v domači, rodbinski vzgoji, katera me je po načinu, kako se vrši, vedno jakoanimala. Ker mislim, da bode poznanje te strani narodnega življenja Slovenčevega v jednaki meri ugajalo slehernemu pedagogu, hočem tu o nji obširneje izpregovoriti.

(Dalje prihodnjič.)

Naše slike.

Karnijolija.

Novovzgrajenem muzeji ljubljanskem nahaja se na sredini vestibulskega plafonda velikanski, poprečni obrnjen okvir, to je iz stucca izdelan venec. Ta okvir objema glavno sliko muzejskega vestibula. Naslikal jo je, kakor znano, sloveči naš rojak, g. Janez Šubič, sedaj profesor na umetnem obrtnem muzeji v Kaiserslauternu v Renski Palaciji. Slika, katere posnetek podajemo v denašnji številki, predstavlja nam „Karnijolijo, zavetnico umetnosti in vede“, in sicer v trenutku, ko prevzema novovzgrajeni muzej v svoje varstvo. Ta svetečni čin nam je umetnik predočil v uzorni alegorijski obliki: v oblakih, in sicer o jutranjem svitu. Na sredini slike sedi Karnijolija na zlatem prestolu v dragocenem ornatu vladarskem in samosvestnem dostojanstvu svojem. Z levo roko drži grb kranjske dežele, desnico pa z odprto dlanjo steguje v pozdrav jej se poklanjajoče umetnosti in vede. Na glavi se jej blesti zlat dijamem iznad temnorjavih las, katere ima spredaj na čelu v ljubke koderce ubrane in razčesane, zadaj pa prosto višee ter z bisernimi nizi prevezane. Za dijamdom opleta jej glavo venec iz lipo-vih listov. Zadaj z glave jej plapolá v jutranji vzduh višnjav, valovito naguban pajčolan. Okrog vratú se jej vije zlat ogrljak z blistajočimi se briljanti. Gorenji del bujnega života njenega odeva rdeča tunika, okrog stasa z vijoletnim pasom objeta, na prsih pa okrašena z zlatimi arabeskami in obrobki, v katere so uvezani dragoceni kamenčki. Dolenja njena haljina, ki jej je razgrnena preko kolén v bliščečih izpreminjastih gubah, vali

se v bogati draperiji v sive oblake ob njenem vznožji. Čez levo ramo ima vržen rumen svilnat plašč, v bujne gube ubran. Obličje Karnijolije, ukrojeno v plemenitem klasičnem ovalu, oblito je z blagohotno milobo, katera jej sije tudi iz prijazno zročih, rjavih oči. Vso ljubeznivost pa je slikar zbral okrog ústen idealizovane svoje Karnijolije. Ustna jej je naslikal namreč v jako mehki, valoviti potezi in jih ubral v sladek, očarljiv usmev, kakor tudi jej je podelil z mično jamico na bradi vrlo pridobljiv izraz. In tako nam je naš umetnik v svoji Karnijoliji kolikor po kroji, toliko po fizijonomiji in polti njene obraza, dasi mu je s takoiimenovanim grškim nosom podal klasičen tip, ustvaril pristno — Slovenko, katera se razodeva sploh na vseh treh ženskih obrazih slike njegove.

Karnijoliji ob desnem vznožji poklekuje umetnost, rjavolasa deva, poklanjaje z vitkim amoretom vred modél dogotovljenega muzeja svoji pokroviteljici Karnijoliji, kateri zrè zamaknena v čestito obličje. Obraz umetnosti je naslikan en profil ter obrisan z mehкими potezami. Lica so jej podolgastopolna in okrog ústen jej igra blažen smehljaj. Obležena je v belo brezrokavno haljino, katero jej pod prsmi objema temnordeč životnik. Dolenji život jej odeva gladko rjavo krilo, ob sklonenih kolenih neprisiljeno-naravno nagubano. Preko desne rame ima pogrnjen zelenkast plašč, s katerega dolenjim koncem pokriva životek pri njej stoječega amoreta. Zadaj za njo je nagromadano razno umetniško orodje: kiparski model,

slikarska paleta s čopiči in risarska mapa ter oljna večica, v znak miroljubivega delovanja umetnosti. V kotu gori nad umetnostjo plava ljubezniv genij z belimi perutmi, prinašajoč iz mračnega ozadja bujno cvetočo večico, s katero nam oznanja razcvit mlade umetnosti slovenske.

Karnioliji na levo pa sedi alegorija vede. To nam umetnik predstavlja v dražestni blondini z bujnimi, spredaj na čelu skodranimi lasmi, v katere ima upletena lovorjeva peresa in višnjav trak, ki se jej vije v mehkih gubah okrog vratu. Ljubeznivi polnolični obraz obrnen jej je en face gledalcu naproti. Njen pogled je kaj mil, nekako sanjavo zamišljen; nos ukrojen v smeli ravni potezi in rdeča njena ustna, rahlo kipeča, podobna so cvetoči roži. Nedri jej pokriva sivkasta haljina s kratkimi rokavci, pod prsmi z gladkim životnikom prepasana. Dolenji del telesa je odet s temnordečo obleko. V levi roki drži veliko knjigo z rdečim obrezkom, z desnico pa objema na desnem kolenu jej sedečega genija, nežnega dečka s plavolaso kodrasto glavico. Ta ponuja Karnioliji z visoko pouzdigneno ročico lovorjevo mladiko, simbol učenjaške slave, s katero naj bi se odličila kot zaščitnica in pospešiteljica vede in umetnosti. Zadaž za podobo vede se nahajajo njeni atributi: globus, odprta knjiga in star pergamen. Nad temi v zračnem ozadju se žaré o juternji zori svetli oblaki, v znamenje nove dobe, ki je na-

počila z ustanovljenim novim muzejem na kulturnem polju slovenskem.

Celotni utis te slike je jako očarljiv. Vsa na njej predstavljena skupina je genijalno izumljena ter proizvedena s čudovito spretnostjo. Umetnik se je pokazal pristnega mojstra kolikor v koncepciji posamičnih podob, toliko tudi v sestavi skupne celote. Uredil in grupoval je vse dejanje z virtuvozno tehniko ter ubral raznovrstne v njem delujoče faktorje v lepo harmonijo. Obrisi vseh podob so jako nežni in mehki, z dostojnimi ter valovito tekočimi potezami izraženi; in mili, takojmenovani topli kolorit s svojimi sočnimi, intenzivnimi tintami prouzročuje na gledalca blagodejen, simpatičen utis. Iz vse slike se razodeva upliv stare benečanske šole, zlasti Ticianovega slikarstva, katero je naš umetnik za svojega bivanja v Italiji proučeval s pozornim pogledom. Slika je izdelana v vseh svojih podrobnostih z neutrujeno marljivostjo in vestnostjo. Vsaka najmanjša niansa, vsaka posamična poteza, bodisi na važnem poglavitnem mestu slike ali pa na postranskih delih njenih, izvršena je z občudovanja vredno natančnostjo. Skratka: vsa slika je, kakor bi rekel nemški slikar: eine fleissig ausgeführte Staffelei-Arbeit!

Daj Bože, da se izpolni želja, izražena v tej Šubičevi apotejozi naloge deželnega muzeja: da čestita Karniolija zares postane prava zaščitnica in pospeševalka vede in umetnosti slovenske!

V. H—z.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

Šišenska čitalnica in podružnica sv. Cirila in Metoda priredita s sodelovanjem „Sokola“ in „Slavca“ v proslavo slovanskih blagovestnikov ss. Cirila in Metoda v dan 1. avgusta 1886 narodno veselico na vrtu Kozlerjeve pivarne. Program je lep. Veselica ima blag namen, zato je tudi naravno, da se je bode naše občinstvo mnogobrojno udeležilo.

Gospod Jurij Šubič, kateri je kakor znano bil preuzel slikanje al fresco šentjakobske cerkve ter v to svrho nalašč prišel iz Pariza v Ljubljano, kaj vrlo napreduje že s svojim delom. Ravnokar je dovršil glavno sliko na presbiterijskem svodu. Slika predočuje sv. Jakoba v „gloriji“ plavajočega na svetlih oblakih, v družbi angeljev, nosečih attribute njegovega mučeništva, v nebeške višave. Skupina romarjev, kateri se vidi v ozadju Kampostelska cerkev, zre zamaknena za povišanim apostolom-mučenikom. Ker bomo po dovršenju vsega Šubičevega dela izpregovorili o tem obširneje, opuščamo danes podrobni opis tega umotvora. — Razven te slike, naslikal bode g. Jurij Šubič na oboku zadnje cerkvine ladije še tri prizore iz življenja sv. Jakoba, in sicer: „Poziv sv. Jakoba mej apostole“, „Kristovo izpremenjenje na gori Tabor“, kjer je bil prisoten i sv. apostol Jakob, in „obglavljenje sv. Jakoba“.

O tej priliki opozarjamo svoje čitatelje, da je dne 1. julija v 13. svoji številki prinesel v Berolinu izhajajoči modni žurnal „Illustrierte Frauen-Zeitung“ v prekrasnem lesorezu reprodukcijo Šubičeve slike: Avant la chasse (pred lovom), katero je sloveči naš slikar l. 1883. razstavil v pariškem „Salonu“. Ta časopis je jeden najrazširjenjših modnih žurnalov v Nemcih. Lastnik in urednik mu je Fran Lipperheide, jako imovit mož, kateri je le-

tošnje pomlad razpisal ogromna darila za najboljše ilustracije, katere bode priobčeval v svojem listu. Pisal je ob enem i našemu umetniku jako laskavo pismo, v katerem ga prosi za nove reprodukcije njegovih slik. To je izvestno častilno priznanje umetniku Slovencu od hladnokrvnega poznatelja Nemca, na katerem velenadarjenemu svojemu rojaku čestitamo iz vsega srca!

V Gradci na Pruskem praznovali so v nedeljo dne 18. julija slavnost južnonemške telovadne zaveze. — „V Gradci na Pruskem?“ uprašati utegne strmeče marsikak čitatelj. — Da! kajti mi ne moremo verjeti, da bi v nemškem Gradci, glavnem mestu avstrijske kronovine štajarske bilo dovoljeno govoriti takole:

„Mi Nemci južno od Drave protestujemo, da se te dežele imenujejo slovenske dežele. Izdajica bi bil, kdor bi se tisočletni pravici do teh dežel odrekel. Veselimo se dela, katero je izvršil veliki nemški stavbeni mojster, in želimo, da bi ta veliki stavbeni mojster nemške države svoje delo nezaprečno nadaljeval.“

Ali si ne bode vsakdo, ki to bere, nehote mislil, da je Gradec, kateri so ustanovili naši slovenski pradedje, že na Pruskem? Ali se ne bode strmeče uprašal, ni li c. kr. prof. Binder, ki ima na ljubljanski realki svoje učence med drugim utrjevati tudi v avstrijskem domoljubju, prestopil čez noč v prusko službo? In graški mestni zastop, ki se je slovesno udeleževal teh jasno izraženih protiavstrijskih demonstracij, — kajti Binderjev govor je le ponavljanje onega, kar so izrekli pred njim drugi govorniki in med njimi tudi državni poslanec Derschatta —, ali se

ni proglasil za uda v verigi samoupravnih uradov nemške države?

In Avstrija? Kje je ta bila dne 18. julija? — V Gradci gotovo ne.

Petindvajsetletnica Slovanske čitalnice v Trstu. Za zadnjo številko došel nam je iz Trsta nekoliko prekasno naslednji dopis.

Slovanska čitalnica v Trstu praznovala je 26. junija petindvajsetletnico svojega obstoja. V krasno okrašenem vrtu in dvorani vršila se je slavnost gladko in svečano v občno zadovoljnost odličnega občinstva. V slavnostnem govoru naslikal nam je g. V. Dolenec nje prošlost, nje sijajno in bedno dobo. Ustanovljena začetkom 1861. leta v mestu, kjer živé zastopniki vseh slovanskih plemén, bila je čitalnica v pravem pomenu besede slovansko društvo. Kar je bilo v tukajšnjem slovanskem svetu znamenitega in odličnega zbok uma ali zbok društvenega stališča, bilo je v čitalnici zastopano in društvo se je razvijalo in cvelo v čast in ponos slovanskega razborništva. Burno 1868. leto imelo je pa za društvo slabe nasledke; mnogo članov je izstopilo in slovanska čitalnica je postala malo po malo samo slovensko-hrvaško društvo, a tudi kot tako imelo je zadnja leta pod predsedništvom Poličevem prav sijajno dobo. Upati je, da bodo tudi drugi Slovani spoznali važnost slovanske čitalnice v Trstu, da pristopijo zopet kot člani ter jej pripomorejo do onega razvitka, do katerega je dospela v prvi dobi svojega obstoja.

Pevci pod vodstvom gospoda Bartlja očarali so nas z izbornim svojim petjem; posebno ušec bil je občinstvu prekrasni Zajčev zbor „Večer na Savi“, kateri so peli s spremljevanjem orkestra. Od vseh strani došlo je mnogo brzozavnih čestitok k izredni slavnosti.

Ob tej priliki želimo, naj bi se tržaški Slovani še tesneje združili, zlasti pa Slovenci, Hrvati in Srbi, ter naj bi javno pokazali svetu, da so sinovi jedne matere, ki težé za jedno svrhu združenja!

Trubarjev večer v Trstu praznovali so slovanski rodoljubi v soboto 3. julija v slovanski čitalnici. Zbralo se je 34 odličnih mož, da bi dostojno slavili tri-stoletnico smrti začetnika novoslovenske književnosti. Predsednikom večera izvoljen je bil jednoglasno gospod Lovro Žvab, ki je bil osnovelec in duša te slavnosti. V jako temeljitem in lepem govoru opisal nam je stoloravnatelj življenje in delovanje Trubarjevo in njega kulturni in književnozgodovinski pomén za Jugoslovane. Naslikavši tudi Trubarjevo družbinsko življenje, podal je g. govornik slavitem popolno sliko Trubarja kot pisatelja in človeka. Vsak udeleženec poznal je že prej kolikor toliko Trubarja, a g. Žvaba živa, naidušujoča beseda pouzdignila je naša čustva, ublažila naše spoštovanje do književnega našega Kolumba. To sveto oduševljenje, oni mladostni ogenj, ki nam ga je v srca ulil spomin na slavljenca, pokazal se je i v nadaljnjem razvoju celega večera, ko so govorniki v ognjevitih besedah dajali oduška prekipevajočim občutkom. Napijalo se je naši bodočnosti, slovanski uzajemnosti, našim zaslužnim možem. Petje, ki se je vrstilo z napitnicami, povečevalo je svečanost. Vsakemu udeležencu ostane ta slavnost v neizbrisnem spominu, kajti le redkokrat je človeku dana prilika, preživeti le jeden sam večer v tolikem društvu jednakočutečih, jednakomislečih mož. Tu smo se uverili, kako uzvišena, kako neizmerno lepa je zabava v tako plemenit namen in v taki družbi. Trubarjev večer nam bodi v probudo k zlogi in uzajemnosti!

Krajcarska družba za „Narodni dom“ ima sedaj 89 razprodanih knjižic, med njimi dve desetkrajcarski, tako da je število narastlo v zadnjem času za novih štirinajst knjižic, ki so nam došle zvečine (11) iz Ljubljane, po jedna pa iz Bolca, Mengiša in Trsta. Imena poverjenikov bodo objavljena v računskih izkazih, ako gg. poverjeniki izrecno ne želé biti neimenovani. —

Kakor je iz omenjenega razvidno, število prodanih knjižic pač raste, toda ne tako močno, kakor bi bilo želeli z ozirom na zares blagi in koristni namen, in prav pravi oni gospod, ki je pred par tedni pisal v „Slov. Nar.“, da se je utihotapila nekaka mlačnost v nabiranje. Hvaležni smo gospodu za njegovo zanimanje; žalibog moramo tudi pritrditi njegovemu mnenju, veseli nas pa tudi, da odobrava našo idejo. Resnica je pač, da bi se naše podjetje lahko najboljšo pospeševalo z rednimi mesečnimi doneski, katerim so v prvi vrsti namenjene desetkrajcarske knjižice. Toda izkušnja uči, da se te ne razpečavajo marljivo in da dobivamo večje zneske od krajcarskih knjižic. Dobro bi bilo vsakako, da bi imel vsak večji slovenski kraj kako desetkrajcarsko knjižico z rednimi mesečnimi plačniki. To je bila naša ideja že takoj iz početka, ko smo si omislili desetkrajcarske knjižice. Žalibog, da se doslej ni obnesla v željeni meri; upajmo, da bo v prihodnosti boljše. — Razposlanih je bilo do sedaj 555 knjižic, med njimi 84 desetkrajcarskih; v prometu jih je tedaj še 466, med njimi 82 desetkrajcarskih.

Poziv gospodom udom akadem. podružnice graške družbe sv. Cirila in Metoda! Podpisani odbor imenovane podružnice poziva gospode člane in ostale slovenske velikošolce, ki so se vrnili zopet v ljubljeno domovino, da nabirajo v svojih krajih prepotrebemu društvu drušvenikov in prirejajo po mogočnosti s pomočjo rodoljubov, domačih podružnic in drugih narodnih društev raznovrstne zabave družbi v korist! Nabrani doneski in čisti dohodki oddajajo naj se ali dotični podružnici ali pa družbinemu blagajniku, g. dr. J. Vošnjaku v Ljubljani.

Rojaki! posnemajmo v tem oziru brate Čehe, ne ščedimo truda, kjer gre za probujenje in varovanje narodnosti in pouzdigo narodne šole in prosvete, saj si s tem pridobimo najlepše plačilo: naroda hvaležnost!

Za odbor:

Anton Rogina,
t. č. predsednik

Josip Blaž,
t. č. zapisnikar.

Poziv. Dne 6. junija t. l. preminol je za veke naš premili Ivan Dolinar. Zasluge njegove so prevelike, da bi ga naš narod pozabil. — Ne! Pozabiti ga ne sme, temveč ohraniti ga mora v trajnem spominu. Prav radi tega ustanovil se je podpisani odbor z namenom, da se mu postavi spodoben spomenik na gomilo. Ta odbor bode nabiral radodarne doneske v ta namen. Obrača se torej s prijazno prošnjo do vseh društev in do vseh posamičnih rodoljubov cele Slovenije, naj pripomorejo, da moža, ki je vse trenutke svojega življenja žrtvoval svojemu narodu, katerega je neprenehoma budil in naiduševal, dostojno proslavimo s tem, da mu postavimo spomenik.

Slovenci! Sveta dolžnost nas veže, da se Ivana Dolinarja, našega hrabrega boritelja na obalah Adrije, hvaležno spominjamo. Doneski se bodo izročili denarničarju g. Vekoslavu Kalistru, stanujočemu v ulici Coroneo št. 27., v Trstu. Želeti je, da bi se nabiranje končalo do srede meseca oktobra. Imena darovalcev in svote objavile se bodo v listu „Edinost“.

V Trstu, dne 6. julija 1886.

Odsek:

V. Mat. Živic. Ivan Bunc. Vekoslav Kalister. Andrejčič Fran. Grlanec Ivan. Kobal Fran. Gasperčič Franjo. Stelè Fran. Višnjevce Anton.

Nove knjige. — Ljubljansko barjé. Prirodopisna črtica s 5 prilogami. Spisal Ivan Šubic. Posebni odtis iz šolskega poročila c. kr. višje gimnazije ljubljanske l. 1886. V Ljubljani. Natisnila Ig. v. Kleinmayr & Fed. Bamberg. 1886. M⁸o Str. 19. — Gospod Ivan Šubic govori v razpravi najprvo o barskem teritoriju, o barski kotlini nekdanj in sedaj, o barskih plastéh, o postanku barjé in rupe, konečno pa še nam podaje floristično črtico barske kotline. Spis je sestavljen jako

zanimljivo in korenito, tako da ga bode vsak čital z velikim pridom.

„Grad. Balada. Spisal Janko Leban. 1886. Tiskal in založil L. Kordeš, Maribor.“ ^{MS} Str. 15. — Brošurica nima naznačene cene, ali tudi balada nima cene

— Vabilo na naročbo: „Na nepozabnem lanskem potovanju v zlato, stostolpo matičko Prago in na slavni Velegrad, naprosili so me kmečki udeleženci, da jim v spomin spišem kratko delce o tem. Da pa vem, koliko iztisov naj priredim, a da ne bi imel materialne škode,

prosim slovenske bralce, da blagovolijo postati moji predplačniki ali da se vsaj v 14. dnevih oglašé v naročitev. Knjiga bo stala s poštnino vred 50 kr. Kdor jih pa vzame 12, dobi jeden iztis po vrhu. Ako mi Slovenci pripomorejo, da pri tej izdaji ne bodem trpel materialne škode, obetam jim, da bodem po razprodaji te knjige takoj izdal dve knjižici: „Fara sv. Ané v Slov. goricah, kraj. zgod. črtice,“ in „Pravljice iz Slov. goric“. Naroča se pri založniku V. Vakoji pri sv. Ani v Slovenskih goricah, p. Mureck.“

Ostali slovanski svet.

Propadanje hrvaškega naroda v Slavoniji.

— Nedavno je poslal znani rodoljub hrvaški, župnik Mato Ilijašević, kr. deželni vladi v Zagrebu „Spomenico“ o propadanju hrvaškega naroda v Slavoniji. Ilijašević je bil prejšnji čas duhovnik lepoglavske kaznilnice in že dolgo let marljivo preiskuje uzroke o propadanju svojih rojakov baš v onih predelih, kateri so najrodovitnejši in kjer so tedaj pogoji življenju najugodnejši. Iz te spomenice bodi nam dovoljeno, ker je stvar jako zanimljiva in zelo važna za Jugoslovane, navesti vsaj najvažnejše točke. —

V Slavoniji se je od 1870—1880 zmanjšalo število ljudi okolo **30.000** duš. V Slavoniji, katera šteje jedva nekoliko več od pol milijona duš, je danes čez **100.000** Nemcev in Mažarjev, katerih pred l. 1840. ni bilo niti 5000 in kateri se silno množijo od dne do dne. Tuji narodi selijo se v velikem številu v bogate predele slavonske, tako da se jih je v zadnjih petih letih od popisa naselilo do 20.000. Narodnostne razmere so za Hrvate tem žalostnejše, ker je v Slavoniji že 20% tujcev od celokupnega prebivalstva. Zlasti Nemci kar zasedajo hrvaško zemljo in to zasedanje je jednako bojevanju brez prelivanja krvi.

Ne bodemo preiskavali, v katerih predelih propada največ naroda; naj navedemo samo to, da ima neka zadruha v lipovljanski župi devet oženjenih parov, kateri vsi skupaj nimajo niti enega otroka. Po takem nimajo delavcev, ki bi jim obdelovali zemljo. Kaj je uzrok, da tu narod tako silno propada, o tem se je že mnogo pisalo; glavna uzroka sta „rakija i pometnuće“.

Mato Ilijašević svetuje hrvaški vladi, naj Primorce, Ličane in Zagorce preseli v Slavonijo. Primorci, Ličani in Zagorci nimajo doma nič, ob čemer bi mogli živeti. Zemlja jim je siromašna. A treba tudi to pomisliti, da n. pr. v Zagorji živi na 1 □ kilometru 118 prebivalcev, a po vsej Slavoniji največ 26 do 32. Zagorec dela za 30 kr. na dan o svoji hrani, a v Slavoniji se ne dobi delavec izpod 1 goldinarja. Vidi se torej, da nima Slavonija delavcev, a vidi se tudi, da jih je v Zagorji preveč, zato bi res bilo najpametneje, naj vlada polovico Zagorcev, Ličanov in Primorcev preseli v Slavonijo; s tem se bode pomnožil hrvaški narod; ako pa se to ne zgodi, doselilo se bode v Slavonijo toliko tujcev, da bodo še kdaj lahko delali veliko preglavico hrvaškim politikom. Številke, ki smo jih omenili, govoré jasno o nevarnosti, ki razjeda Slavonijo v narodnogospodarskem in moralnem oziru. Nemci in Mažarji dobro vedo, da jim je Slavonija najprikladnejša dežela za naseljevanje, in znani profesor narodnega gospodarstva, W. Roscher, priporoča živo svojim rojakom v delu: Kolonien, Kolonialpolitik und Auswanderung, naj se selijo v Poljsko, Ogrsko, Hrvaško, Rumunjsko, a posebno v evropsko Turško, kar se res tudi dogaja. Zato pa morajo biti Hrvati oprezni, da jim zemlje ne poplavi tuji narod, kateri je največji sovražnik Slovanom.

Petar Petrović Njeguš v Nemcih. Te dni je izšla na Dunaji knjiga z naslovom: Der Bergkranz. Die Befreiung Montenegros. Historisches Gemälde aus dem

Ende des siebzehnten Jahrhunderts von Petar Petrović Njeguš, Fürst-Bischof von Montenegro. Zum ersten Male aus dem Serbischen in das Deutsche übertragen von J. Kirste, Doctor der Philosophie. Wien. Verlag von Carl Konegen. 1886. ^{MS} Str. 122. Cena 1.40. — Ne bi sicer omenili tega najlepšega cvetja srbskega pesništva, ako ne bi imeli pri tem še drugega namena. V novejši dobi opaža se po vsej širni Evropi silna književna struja v Germanih in Romanih. Vidi se, da Nemci in Francozi z neko slastjo segajo po slovanski književnosti in zaje-majo iz nje nove moči. Neki pariški list očita Nemcem, da ne tiskajo nič posebnih izvornih del, ampak vedno le pretiskujejo dela starejših pisateljev. A Nemci sami se zopet pritožujejo, t. j. nemški pisatelji upijejo, da nemški založniki zalagajo in izdajejo samo preloge slovanskih pisateljev, s katerimi so že preplavili nemško knjigotrštvo. Po teh slovanskih prelogah sega strastno nemško občinstvo, a nemški politiki se boje, kaj bode iz tega, ako se navzame njih občinstvo po takem slovanskega duha. Vse to so za nas vesela znamenja, ker nam kažejo, da premaguje slovanska književnost v Nemcih in Francozih; vse to nas ob enem uverja, da si slovanska istočna kultura krči pot na zapad, na nezdravi zapad, kjer bode istočnoslovanska kultura preobladala, preustrojila in pomladila evropski zapad. In baš v tem je veličestna naloga Slovanstva, baš v tem je poklic človekoljubnega in idejnega Slovanstva, da stare zapadno tradicijo najprvo v sebi, a potlej na izvoru, na zapadu, da uniči materializem, ki ga je razširila po Evropi zapadna kultura. Mnogo in mnogo slovanskih knjig je že danes preloženih na nemški in francoski jezik; te preloge so blagovestniki slovanske kulture; sprejemajmo jih torej tudi mi oberoč, kajti samo v Slovanstvu je naš spas, naša bodočnost, naše življenje. Učimo se slovanskih jezikov, zlasti ruskega; kar je drugih Slovanov, to bodi tudi naše, prisvajajmo si to, ne ločimo se od ostalih Slovanov, ampak recimo, kar je rusko, je tudi slovensko, je naše slovansko imetje. Torej književna, duševna uzajemnost mora biti med Slovani; taka uzajemnost je med vsemi Nemci v Evropi, in zato so močni v razširjanji kulture na zunaj; in kadar bode med Slovani taka uzajemnost, kakor je med Nemci, potem bodemo dosegli najtoplejšo željo vseh iskrenih Slovanov.

Take misli usiljujejo se nam vselej, kadar vidimo kako slovansko knjigo, preloženo na kak neslovanski jezik. V tem je tedaj vsa važnost in ocena takih prevodov slovanskih del, kateri razodevajo Evropi naše duševno obzorje, naš svet, vse bitje naše. Sloveči „Gorski vijenac“ je brez dvojbe tak pesniški umotvor, kateremu se bodo divili Nemci in ga z veseljem čitali; vsaj se bodo otesli starih predodkov, katere imajo o Slovanih samo zato, ker jih ne poznajo; in še le takrat, kadar bodo spoznali njih duševne proizvode, bodo govorili o njih s spodobnim spoštovanjem.

Učenje ruskega jezika napreduje prav dobro med brati Hrvati. Da se vseučiliška mladina marljivo uči ruščine, naznanili smo že. Sedaj se je pa v tem oziru storilo še nekaj jako imenitnega. Zagrebske neka-

tere dame — na čelu jim gospa Budmanijeva, grofica Vojnovičeva in gospa Rojčeva — sklenile so skrbeti za to, da se ženska mladina nauči dobro ruskega jezika ter seznani z rusko književnostjo, da se tako polagoma iztisne iz salonov sedaj prevladujoča nemščina. Rodoljubne Zagrebčanke proglasile so to za zahtevo ženske omike in upajo, da bodo tako potisnile polagoma iz salonov nemščino in iz omikanejših hrvaških rodbin ono šaro, katera se nam Slovanom usiljuje pod imenom nemških književnih proizvodov. — Trud in napor slovanskih teh rodoljubkinj vreden je vsega priznanja in prav iz srca želimo, da bi se jim posrečilo za uzvišeni svoj namen pridobiti veliko število hrvaških dam. Res je sramota, da se Slovani med seboj sporazumevamo še vedno skoro izključljivo v nemškem jeziku, in skrajni čas je, da se ta grda navada odpravi.

Iz poročila, pročitanega na občnem zboru Slavjanskega blagotvornega občestva¹⁾ za 1885., je vidno, da je izdanje „Izvestij“ občestva imelo 900 naročnikov, s katerimi ravno ni moglo okupiti, kajti stoji 4560 r. na leto; zato je „izdajateljski odbor“ poprosil od občestva 3000 r. podpore. Razven tega je odbor pripravil za tisek dve veliki izdaji po slavistiki: V. J. Lamanskega „Jan Žižka“ in prof. Budiloviča „Obzor oblastej južnago i zapadnago Slavjanstva v orografičeskom i hidrografičeskom otnošenjah“. Obe knjigi skoro zagledati svet. Odbor je dal zasobnim izdajateljem knjig po slavjanovedenji posobja 2600 r. Dalje je sobranje slušalo poročilo odseka o čestvovanju 900letnice krščenja Rusi²⁾, ki bode v 1888. l. Sklenilo je, obnoviti v narodu spomin o sv. knezu Vladimiru in Oljgi. Izdanje ima biti ne večje od enega tiskanega lista in natisneno v stotisoč primerkih in se bode razdaval brezplačno. Slavnost krščenja se bode čestvovala v Kijevu in Hersonezu-Tavričeskom, kot mestu krščenja sv. Vladimira.

Rusija in Bolgarji. — Že so se veselili sovražniki Slovanstva po poslednjih dogodkih na Bolgarskem, da je nemški knez Aleksander Batenberški odvrnil bolgarski narod od Rusije in tako oslabil Slovanstvo, čegar moči se po pravici bojé. A to veselje bilo je kratko. Narodno sobranje v Sređci, od katerega so pričakovali, da se bode z ozirom na izhod volitev, vršivših se v senci vladinih bajonetov, izrazilo na ta ali oni način proti Rusiji, ni jim naredilo tega veselja. Pač pa je storilo ravno nasprotno. V adresi, s katero je večina njegova odgovorila prestolnemu govoru, pravijo poslanci med drugim tudi te le prepomenljive besede: „Bolgarski narod vidi z veseljem, da si je pridobil sočustvo in se za bodočnost zanaša popolnoma na človekoljubje in velikodušje vevlasti, posebno velike Rusije, katera je naš narod obsipala s tolikerimi dobrotami.“

To je govorjeno jasno. Videti je iz tega, da si na Bolgarskem niti najskrajnejši pristaš ekscentričnih poli-

tičnih skokov kneževih ne upa javno izreči nehvaležnosti do osvoboditeljice Rusije. In to je dobro znamenje, kajti pojašnjuje nam, da je knez s svojo protislovansko politiko osamel in da je Rusiji potreba le hoteti, da mu bolgarski narod na mnogo nedvoumnejši in zanj neprijetnejši način pové, da „krvca nije voda“ in da nemška drevesa vsaj na balkanskem poluotoku ne bodo rasla do neba.

Danes meni, jutri tebi. — Često smo že naznanjali, kako surovo ravnaajo Nemci v narodnostnem oziru s svojimi slovanskimi sodržavljanji. Prusija, kateri je trolasi državnik namesto cerkvenega boja uprizoril ščuvanje proti Poljakom, zato da bi odvrnil pozornost od lastne državne in narodne gnilobe, dovela je stvar že tako daleč, da v Šleziji zabranjuje poučevati slovanski pravopis.

A na svetu ni krivice, katera bi ostajala brez kazni. In ravno sedaj se „rahločutni“ Nemci pritožujejo na vse pretege po javnih svojih glasilih, kako silno Rusija poslovanjuje pribaltske svoje pokrajine. — Veseli nas, da je to res; veseli tem bolj, ker so ruski državniki veliko predolgo gledali brezčutno in malomarno, kako se nemška propaganda širi po teh deželah. Sedaj so konečno vender spoznali, kaka nevarnost jim iz tega preti. Iz pribaltskih pokrajin bila bi prej ali slej nastala druga Alzacija ali Lorena, tedaj nemške „dedne dežele“. — Upamo, da se tega sedaj ni več bati. Pravoslavje in — kar je čisto naravno — ž njim vred rusicizem širi se med Švedi in Lotiši prav hitro. Poleg tega pa se šola za šolo izpreminja iz nemške v rusko. V poslednjem času izpremenil se je v ruski zavod zopet gimnazij v Polagi, in gotovo ne bode dolgo trajalo, da nemškega vseučilišča v Derptu ne bode več.

Ni sicer lepo veseliti se neugodnosti drugih; a Nemci so v slovanskih srcih s svojim stoletnim zatiranjem slovanskega jezika in slovanskih posebnosti morali zatreti vsako sočutje do sebe. Zato nam je res prav ugodno, ako njim nasproti moremo reči: kakor vi nam, tako mi vam; slovanske čutljivosti in dobrosrčnosti je venderle konec.

Čestitim gospodom čitateljem!

Denašnja številka je morala iziti brez nadaljevanja povesti: „Janez Solnce“, ker nam je nje pisatelj, g. dr. Ivan Tavčar, nenadoma tako zbolel, da nam ni mogel podati nadaljevanja. G. solastnik se zdravi na Štirske, in mi še nismo dobili ugodnejših vesti o njem, zato prosimo čestite gg. čitatelje, naj blagovoljno potrpe do tistega časa, ko nam bode spet moči pričeti z nadaljevanjem rečene povesti. Uredništvo.

Slike Božidarja Raiča dobivajo se pri upravnistvu „Slovanovem“ po 30 kr., po pošti 36 kr. Kdor jih naroči vsaj pet komadov, dobi jih po pošti po 30 kr.

Na prodaj: 1 lanski dobro ohranjen letnik „Slovana“.

Listnica upravnistva:

G. Šorn v Gorenjivasi: Vaša naročnina je plačana samo do 1. julija t. l. Pošljite!

G. Fr. Kocbek v Ž.: Za tisto nič! Korytka Vam hranimo. Pozdrav!

G. R. Rozman v Varaždinu: Da! —

¹⁾ Rusija po ruski, v uzvišenem zlogu Русь, s predlogom на, n. pr. „на святой Русь“; drugo nazivanje Россия s predl. в, въ Россия. Pridevnik od Русь — русский, prav za prav русь-скій, od Россия — россия-скій. Govoré, „русский язык“, „русский Царь, по Российской Имперія; sploh namesto „российскій“ se lahko vselej rabi русский, a namesto „русский“ rabiti „российскій“ ni navada. Nihče ne poreče: „российскій язык“, kajti v Rusiji govore i po nemški i po poljski i po tatarski i. t. d. Jaz bi svetoval pisati ali Rosija ali Rus, rod. Rusi. Približujmo se vsaj tam, kjer nam nihče ne more braniti.

„Slovan“ izhaja 1. in 15. dan vsakega meseca. Cena mu je za unanje naročnike za vsé leto 4 gld. 60 kr., za polu leta 2 gld. 30 kr. in za četrt leta 1 gld. 15 kr.; za ljubljanske: za vse leto 4 gld., za polu leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld.; za dijake pa: 3 gld. 60 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina, reklamacije in inserati naj se pošiljajo upravnistvu, dopisi pa urednistvu na Kongresnem trgu štev. 7. Nefrankovani dopisi se ne sprejemajo in rokopisi ne vračajo. — Za inserate se plačuje za navadno dvo-stopno vrsto, če se tiska jedenkrat 8 kr., če se tiska dvakrat 7 kr., če se tiska trikrat 6 kr., če se pa tiska večkrat, po dogovoru.